

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-06-24

Ärendenummer SLK-2023-00920

Handläggare

Karin Wallquist, Lisa Berlin

Telefon: 031-368 02 92

E-post: karin.wallquist@stadshuset.goteborg.se

lisa.berlin@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag att utreda nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag 2023-11-08 § 782 till stadsledningskontoret att utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor, antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Ärendet är en redovisning av kommunstyrelsens uppdrag till stadsledningskontoret att i samverkan med Göteborgs Stads råd för funktionsrätt (GRF) och berörda nämnder och styrelser utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. I enlighet med uppdraget omfattar utredningen även en utvärdering av nuvarande samråd.

Utredningen presenteras i rapporten Utredning av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i Göteborgs Stad, se bilaga 2 till detta tjänsteutlåtande.

Uppdraget har genomförts i samverkan med en referensgrupp utsedd av GRF och de nämnder och styrelser de ansett berörda.

I rapporten framgår kommunens skyldighet att ha samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen. Alla nämnder och styrelser behöver ha en beredskap för att kunna identifiera frågorna och ha ett arbetssätt för att hantera dessa när det är aktuellt.

I rapporten konstaterar stadsledningskontoret att de olika sätt på vilka stadens nämnder och styrelser tagit sig an att samråda och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen är relevanta, men kan utvecklas. Vad gäller regelbundna, fasta samråd, framgår några faktorer som är viktiga att beakta för att samrådet ska vara ändamålsenligt och leda till aktiv involvering. Det handlar om att definiera uppdraget för samrådet, ha en tydlighet kring hur bred representation säkerställs, att säkerställa goda förutsättningar för deltagande i möten och att komma in tidigt i beslutsprocessen. Vidare handlar det om tydlig informationsöverföring till berörda, att kunskap och utbildning bidrar till fungerande samråd samt att samråd systematiskt behöver följas upp.

Stadsledningskontoret bedömer att den framtagna rapporten omfattar den utredning inklusive utvärdering som efterfrågas i uppdraget. Vidare bedömer stadsledningskontoret

att rapporten på olika sätt kan utgöra ett kunskapsunderlag för stadens alla nämnder och styrelser i utveckling av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret lägger i detta ärende inte fram förslag som direkt medför ekonomiska konsekvenser. Det finns däremot ekonomiska aspekter av att nära samråda med och aktivt involvera funktionshinderrörelsen i beslutsprocesser som rör funktionsrättsfrågor. Väl fungerande samråd kan medföra att resurser används mer effektivt då staden genom samrådet får bättre underlag för beslut och kan göra rätt från början.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Rapporten utgör ett kunskapsunderlag som kan användas för att fortsätta utveckla relationen mellan Göteborgs Stad och funktionsrättsorganisationerna i en positiv riktning. Det handlar om att säkerställa ett gott samarbete i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026.

En strukturerad och kontinuerlig dialog mellan stadens verksamheter och funktionsrättsorganisationerna bidrar till ett breddat beslutsunderlag. I rapporten framgår att en viktig roll för råden och grupperna är att i beslutsprocesser bidra med erfarenhetskunskap och på så sätt i förlängningen påverka utförande i stadens verksamheter. Samrådet bidrar till att personer med funktionsnedsättning i större utsträckning får sina rättigheter tillgodosedda samt i förlängningen förbättrade livsvillkor.

Den allmänna kommentaren om deltagande för personer med funktionsnedsättning betonar att samrådet ska omfatta organisationer som företräder grupper av personer med funktionsnedsättning som avspeglar deras mångfald, till exempel i fråga om olika funktionsnedsättningar, kön, etnicitet eller ålder. I utredningen framgår att det i befintliga samråd ofta refereras till de fem svårigheterna att röra sig, höra, se, tåla vissa ämnen samt bearbeta, tolka och/eller förmedla information. Överlag efterfrågas en bredare representation än vad de har i dag och att barn sällan eller aldrig får sina egna röster hörda i de sammanhangen, vilket bedöms vara ett utvecklingsområde.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2023-11-08 § 782
2. Utredning av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i Göteborgs Stad

Ärendet

Kommunstyrelsen har att ta ställning till stadsledningskontorets redovisning av uppdraget att utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor.

Beskrivning av ärendet

Uppdraget

Kommunstyrelsen beslutade 2023-11-08 § 782 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads råd för funktionsrätt (GRF) och berörda nämnder och styrelser utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. Utredningen ska omfatta en utvärdering av nuvarande samråd.

I yrkandet som föranledde beslutet framgår att stadens centrala råd inte kan hantera alla frågor som berör funktionsrätt utan samråd behöver även ske på nämndnivå, till exempel när det gäller skolfrågor. Vidare framgår att för att kunna få en samlad bild av hur samrådet fungerar idag och hur det bör fungera i framtiden är det lämpligt att stadsledningskontoret ansvarar för uppdraget. Dock behöver uppdraget genomföras i samverkan med rådet för funktionsrätt samt de nämnder och styrelser som rådet bedömer vara berörda.

Styrning av nära samråd och aktiv involvering

Det finns både internationell, nationell och lokal styrning som reglerar förutsättningarna för samråd och aktiv involvering. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning anges i artikel 4:3 att ”i utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.” Innebörden av artikeln förklaras i allmän kommentar nr 7 om deltagande för personer med funktionsnedsättning, inbegripet barn med funktionsnedsättning, genom deras representativa organisationer, i implementeringen och övervakningen av konventionen. Kommentaren beskriver vad staterna behöver göra för att personer med funktionsnedsättning ska delta på ett meningsfullt sätt.

I Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026 anger strategi 3:4 att stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning. Strategin gäller samtliga nämnder och styrelser och är framtagen i samarbete med intresseorganisationerna inom funktionsrättsrörelsen.

Genomförande av uppdraget

Utredningen har genomförts i samverkan med en referensgrupp utsedd av GRF. Utredningsarbetets olika faser, till exempel förberedelser, genomförande, sammanställning av resultat samt analys, har stämts av genom dialog med referensgruppen. Förberedelser och resultat har även presenterats i hela GRF.

Utredningen inleddes med en kartläggning av vilka nämnder och styrelser som har någon form av fast samråd med funktionsrättsrörelsen. I dialog med GRF valdes sedan ut vilka nämnder och styrelser som de ansåg vara berörda av utredningen.

Uppdraget har genomförts genom analys av styrande och stödjande dokument rörande samråd och aktiv involvering samt genom intervjuer med tjänstepersoner och representanter från funktionsrättsorganisationerna. För att få ett brett underlag från stadens alla nämnder och styrelser har en analys gjorts av funktionshinderombudsmannens uppföljning av strategi 3:4 i Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Stadsledningskontoret har också undersökt några andra offentliga verksamheters erfarenheter av att samråda och aktivt involvera funktionsrättsorganisationer i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor.

Resultat och slutsatser

Här följer en kort sammanfattning av utredningens resultat och slutsatser. För mer utförlig redovisning hänvisas till rapporten Utredning av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i Göteborgs Stad, se bilaga 2 till detta tjänsteutlåtande. Av utredningen framgår kommunens skyldighet att ha samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen. Rapporten kan utgöra ett kunskapsunderlag för samtliga nämnder och styrelser i ett sådant arbete.

Stadsledningskontoret konstaterar att de olika sätt på vilka stadens nämnder och styrelser tagit sig an att samråda och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen är relevanta, men kan utvecklas. Utredningen visar att frågor som kan vara aktuella för samråd kan förekomma i olika omfattning i stadens olika ansvarsområden. Alla nämnder och styrelser behöver därför ha en beredskap för att kunna identifiera frågorna och ha ett arbetssätt för att hantera dessa när det är aktuellt.

Nämnder och styrelser kan behöva ta ett aktivt ställningstagande kring vilka arbetssätt de ska ha för att aktivt samråda och involvera funktionsrättsrörelsen. En utgångspunkt är att samråd och aktiv involvering ska ske där ansvaret för en fråga finns. Men i de fall nämnder och styrelser inte har egna former för samråd kan de överväga att ha en dialog med funktionsrättsorganisationerna genom GRF.

I rapporten redovisas resultatet av utvärderingen av respektive råd och grupp, vilka kan användas som underlag i deras utvecklingsarbete.

Vad gäller regelbundna, fasta samråd, framgår några faktorer som är viktiga att beakta för att samrådet ska vara ändamålsenligt och leda till aktiv involvering. Olika råd och grupper har olika utvecklingsbehov i dessa delar. Övergripande handlar det om följande:

- definiera uppdraget för samrådet
- tydlighet kring hur bred representation säkerställs
- säkerställa goda förutsättningar för deltagande i möten
- skapa förutsättningar att komma in tidigt i beslutsprocessen
- en tydlig informationsöverföring till berörda
- kunskap och utbildning bidrar till fungerande samråd
- samråd behöver följas upp.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret bedömer att den framtagna rapporten omfattar den utredning inklusive utvärdering som efterfrågas i uppdraget. Vidare bedömer stadsledningskontoret att rapporten på olika sätt kan utgöra ett kunskapsunderlag för stadens alla nämnder och styrelser i utveckling av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. Stadsledningskontoret kommer att översända rapporten till de nämnder och styrelser som särskilt omfattas av utvärderingen.

Stadsledningskontoret bedömer också att rapporten kan bidra till att nå målen i Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026 och funktionshinderombudsmannens uppdrag i att driva på det arbetet.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

§ 782 Ärendenummer SLK-2023-00920

Yrkande från V, S och MP angående samråd mellan Göteborgs Stad och funktionsrättsrörelsen

Beslut

Enligt yrkande från V, S och MP:

Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads råd för funktionsrätt och berörda nämnder och styrelser utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. I utredningen ska en utvärdering av nuvarande samråd ingå.

Handlingar

Yrkande från V, S och MP den 24 oktober 2023.

Yrkande från SD den 3 november 2023.

Yttrande från M, D, L och KD den 7 november 2023.

Yrkanden

Daniel Bernmar (V) yrkar bifall till yrkande från V, S och MP den 24 oktober 2023.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkar avslag på yrkande från V, S och MP den 24 oktober 2023 enligt yrkande från SD den 3 november 2023.

Axel Josefson (M) yrkar avslag på yrkande från V, S och MP den 24 oktober 2023.

Propositionsordning

Ordföranden Jonas Attenius (S) ställer propositioner på bifall respektive avslag på yrkandet från V, S och MP och finner att det bifallits.

Protokollsanteckning

Representanterna från M, L och KD antecknar som yttrande en skrivelse från den 7 november 2023.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Göteborgs Stads råd för funktionsrätt

Utredning av nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i Göteborgs Stad

2024-06-24

Innehåll

1	Inledning	3
1.1	Uppdraget.....	3
1.2	Bakgrund	3
1.3	Genomförande av uppdrag	5
1.4	Avgränsningar	6
1.5	Läsanvisning	6
2	Styrning och stöd av samråd och aktiv involvering.....	6
2.1	Internationell och nationell styrning och stöd	6
2.2	Lokal styrning och stöd	9
3	Utvärdering av samråd och aktiv involvering i staden.....	12
3.1	Göteborgs Stads råd för funktionsrätt	12
3.2	Rådet för funktionsstödsfrågor	15
3.3	Färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor	17
3.4	Samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet	20
3.5	Referensgrupp förskola/skola	23
3.6	Samverkansgrupp tillgänglighet Liseberg AB.....	25
3.7	Socialförvaltningar Nordost och Hisingen	27
3.8	Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen	28
3.9	Övriga nämnder och styrelser	29
4	Offentliga verksamheters erfarenheter	30
4.1	Malmö stad ser att aktiv involvering kan göras på olika sätt...	30
4.2	Stockholms stad har utrett frågan om samråd.....	31
4.3	Västra Götalandsregionen har samråd på olika nivåer.....	32
4.4	Länsstyrelsen Västra Götaland ser risk med enbart fasta samråd.....	33
5	Utredningens sammantagna slutsatser	33
5.1	Definiera uppdraget för samrådet	34
5.2	Tydlighet kring hur bred representation säkerställs	35
5.3	Säkerställ goda förutsättningar för deltagande i möten	36
5.4	Skapa förutsättningar att komma in tidigt i beslutsprocessen.	37
5.5	En tydlig informationsöverföring till berörda	37
5.6	Kunskap och utbildning bidrar till fungerande samråd.....	38
5.7	Samråd behöver följas upp	39

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Enligt beslut i kommunstyrelsen (2023-11-08 § 782) fick stadsledningskontoret i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads råd för funktionsrätt (GRF) och berörda nämnder och styrelser utreda frågan om nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. Utredningen ska omfatta en utvärdering av nuvarande samråd.

I yrkandet som föranledde beslutet framgår att stadens centrala råd inte kan hantera alla frågor som berör funktionsrätt utan samråd behöver även ske på nämndnivå, till exempel när det gäller skolfrågor. Vidare framgår att för att kunna få en samlad bild av hur samrådet fungerar idag och hur det bör fungera i framtiden så är det lämpligt att stadsledningskontoret ansvarar för uppdraget. Dock behöver uppdraget genomföras i samverkan med GRF samt de nämnder och styrelser som rådet bedömer vara berörda.

Uppdraget syftar till att utreda och utvärdera hur nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor fungerar i staden. Utredningen som presenteras i föreliggande rapport utgör ett kunskapsunderlag för stadens fortsatta utvecklingsarbete.

1.2 Bakgrund

Kommunstyrelsen genomförde år 2009 ett tvärpolitiskt arbete i samverkan med funktionshinderrörelsen som resulterade i En ny strategi för stadens samverkan med intresseorganisationerna inom funktionshinderområdet (KF 2010-09-09 § 17). Arbetet hade som målsättning att skapa en tydlig och gemensam strategi för stadens erfarenhetsutbyte i funktionshinderfrågor. Strategin omfattade kommunstyrelsens funktionshinderråd, stadsdelarnas funktionshinderråd, färdtjänstens råd och byggnadsnämndens ansvar för samråd kring fysisk tillgänglighet.

I och med de senaste årens omorganisering av Göteborgs Stads nämnder har förutsättningar för samråd förändrats. De ansvar som tidigare organiserades genom stadsdelsnämnder har nu centraliserats i facknämnder. Det har även skett förändringar av ansvar inom de stadsbyggande nämnderna.

I samband med avvecklandet av stadsdelsnämnderna fattade kommunfullmäktige beslut (KF 2020-02-20 §7) om tid- och genomförandeplan för förändring av stadsdelsorganisationen vilket innebar ett uppdrag till nämnden för funktionsstöd och nämnden för äldre samt vård- och omsorg att skapa råd som skulle ersätta de tidigare stadsdelsnämndernas pensionärs- och funktionshinderråd. I beslutet om utveckling av stadens lokal- och digitaldemokrati, kommunfullmäktige handling 2020 nr 27, fick nämnden för

konsument- och medborgarservice i uppdrag att ansvara för lokala råd och dialoger utan tydlig koppling till brukargrupp eller ansvarsområde.

I ärendet om de nya reglementena för kommunstyrelsens råd (KF 2023-03-23 § 11) framgår att huvudsyftet med översynen var att ge kommunstyrelsens råd likvärdiga förutsättningar till samråd tidigt i beslutsprocessen utifrån tydliggjorda principer och riktlinjer men samtidigt ta hänsyn till rådets målgruppsberoende olikheter. En utgångspunkt var att värna civilsamhällets roll som självständig röstbärare för ökad kunskap och bättre beslutsunderlag. Det var också en strävan att tydliggöra syftet med råden. I ärendet framgår också att stadsledningskontorets erfarenhet är att kunskap om stadens organisation och förståelse för rådets roll i beslutsprocessen är grundläggande för att samrådet ska fungera. Likaså är en gemensam förståelse för de olika rollerna i samrådet och insikt i vad som är rådets mandat att samråda kring nödvändig för att skapa goda samrådsklimat, förståelse för samrådets betydelse men också för att undvika orealistiska förväntningar. I ärendet slås fast att samråd om verksamhetsfrågor som rör exempelvis utbildning, äldreomsorg, övrig socialtjänst, kultur, trafik och byggnation bör i första hand ske i de nämnder som bär ansvaret för dessa.

Strategin från 2009 har, bland annat i och med de organisationsförändringar som genomförts inom nämndsektorn, i flera delar blivit inaktuell då de nämnder som pekats ut som ansvariga för ett antal råd inte längre finns. Därutöver har kommunstyrelsens funktionshinderråd, numera Göteborgs Stads råd för funktionsrätt (GRF) fått ett nytt reglemente. De grundläggande principer som strategin omfattade är dock på många sätt fortfarande aktuella vilket kommer att framgå i denna rapport.

Inför avvecklandet av stadsdelsnämnderna och inrättandet av nya facknämnder överlämnade GRF i slutet av år 2020 ett förslag till kommunstyrelsen om att utreda hur samråden för det tvärsektoriella området funktionsrätt skulle kunna formuleras i den nya nämndorganisationen.

I Årsrapport för GRF år 2022 konstateras att det under mandatperioden har skett flera stora förändringar i staden som har påverkat funktionsrättsrörelsens möjligheter till insyn och påverkan i viktiga frågor runtom i staden. Till exempel innebar de lokala råden en större representation från rörelsen och att lokala frågor kunde diskuteras mer verksamhetsnära.

FN:s övervakningskommitté Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har under våren 2024 följt upp Sveriges arbete med att leva upp till konventionen för personer med funktionsnedsättning. Den lämnade ett antal rekommendationer varav några berör just samverkan med organisationer för personer med funktionsnedsättning. Rekommendationerna till Sverige handlar om bristen på systematiskt och institutionaliserat samarbete med organisationer för personer med funktionsnedsättning, förutsättningar för samarbete, samt att stärka kapaciteten och anslå tillräckliga medel till sådana organisationer.

1.3 Genomförande av uppdrag

Utredningen har genomförts i samverkan med en referensgrupp utsedd av GRF. Utredningsarbetets olika faser, det vill säga förberedelser, genomförande, sammanställning av resultat samt analys har stämts av genom dialog med referensgruppen. Förberedelser och resultat har även presenterats i hela GRF.

Utredningen inleddes med en kartläggning av vilka nämnder och styrelser som har någon form av fast samråd med funktionsrättsorganisationer. I dialog med GRF valdes sedan ut vilka nämnder och styrelser som de ansåg vara berörda av utredningen.

Uppdraget har genomförts genom analys av styrande och stödjande dokument rörande samråd och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen samt genom intervjuer. Intervjupersoner har valts ut genom kontakt med respektive råd eller grupp. De tjänstepersoner som intervjuats är till exempel samordnare, sekreterare och andra med arbetsuppgifter kopplade till samråden. Samtliga representanter från funktionsrättsorganisationerna i de olika samråden har fått förfrågan om att ställa upp på en intervju. Totalt har två till fyra personer från funktionsrättsrörelsen svarat på frågor om respektive samråd. Efter sammanställning av intervjuer och dokumentation har stadsledningskontoret återkopplat resultatet av utvärderingen till de intervjuade tjänstepersonerna och representanterna från intresseorganisationerna.

Utredningen har också omfattat några nämnder som inte har något fast samråd med funktionsrättsorganisationer men som GRF bedömde var berörda av utredningen. Intervjuer har genomförts med tjänstepersoner från äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) och frågor har ställts skriftligen till de fyra regionala socialförvaltningarna. Frågorna till de fyra regionala socialförvaltningarna har ställts i samarbete med utredningen för kommunstyrelsens uppdrag (2023-11-08 § 779) att identifiera vilka verksamheter, insatser, stöd till och samarbeten med externa aktörer som har avvecklats eller är under avveckling sedan omorganisationen från stadsdelsnämnder till sex socialnämnder.

I utredningen har också en sammanställning och analys gjorts av det underlag som tagits fram i uppföljningen av strategi 3:4 i Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026.

Uppföljningen har omfattat alla nämnder och styrelser inom Göteborgs Stad.

Intervjuer har också genomförts med tjänstepersoner i några kommuner samt tjänsteperson på Länsstyrelsen i Västra Götaland. Utredningen har även omfattat mailkontakt med tjänsteperson på Västra Götalandsregionen. Syftet har varit att undersöka deras erfarenheter av att samråda och aktivt involvera funktionsrättsorganisationer i beslutsprocesser om funktionsrätt.

Utgångspunkten i rapporten har varit att använda begrepp på det sätt som källorna använt dem, det omfattar bland annat begrepp som funktionshinder, funktionsnedsättning och funktionsrätt.

1.4 Avgränsningar

De rättighetsbaserade råden som är knutna till kommunstyrelsen är för utom GRF även Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads HBTQI-råd, Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten och Göteborgs Stads pensionärsråd. Därutöver finns Ungdomsfullmäktige som arbetar utifrån barnrättsperspektivet. Denna utredning har haft funktionsrättsperspektivet som fokus genom att utvärderingen har omfattat samråd med funktionsrättsrörelsens organisationer. Personer med funktionsnedsättning kan ändå finnas representerade i övriga råd.

Det finns flera lagar som på olika sätt reglerar att kommunen ska samverka och samråda med invånarna, till exempel plan- och bygglagen, skollagen, hälso- och sjukvårdslagen och patientlagen. Stadens arbete i förhållande till dessa lagar ingår inte i utredningen.

Utredningen omfattar inte den dialog som chefer och medarbetare i Göteborgs Stad verksamheter har direkt med enskilda brukare. Brukardialog eller brukarinflytande handlar om kommunens specifika tjänster och service till sina invånare. Det handlar ofta om att följa upp kvaliteten och tillvarata enskilda brukarnas synpunkter på tjänsterna.

1.5 Läsanvisning

I rapportens andra kapitel beskrivs den styrning av samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen som finns på internationell, nationell och lokal nivå. I det tredje kapitlet redovisas utvärderingen av de fasta samråd som finns i staden. I kapitel fyra ges en bild av några andra offentliga aktörers erfarenheter av samråd och aktiv involvering. Utredningens sammantagna slutsatser redovisas i kapitel fem.

2 Styrning och stöd av samråd och aktiv involvering

Det finns både internationell, nationell och lokal styrning som reglerar att Göteborgs Stad ska arbeta med samråd och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen. Till detta finns dessutom olika former av stöd för hur arbetet kan genomföras.

2.1 Internationell och nationell styrning och stöd

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt i regeringsformen regleras bland annat att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och

jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det är i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som det i artikel 4:3 anges att ”i utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.” Personer med funktionsnedsättning var fullt involverade och spelade en avgörande roll i förhandlingarna om utvecklingen och utformningen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Mottot ”inget om oss utan oss” är ett uttryck för filosofin och historien inom funktionsrörelsen, som bygger på principen om meningsfull delaktighet.

Innebörden av artikeln förklaras i Allmän kommentar nr 7¹ om deltagande för personer med funktionsnedsättning, inbegripet barn med funktionsnedsättning, genom deras representativa organisationer, i implementeringen och övervakningen av konventionen.²

Kommentaren beskriver vad staterna behöver göra för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta på ett meningsfullt sätt.

- Samråd bör inledas i ett tidigt skede och bidra till slutresultatet i alla beslutsprocesser.
- Samråden bör omfatta organisationer som företräder en stor mångfald av personer med funktionsnedsättning på lokal, nationell, regional och internationell nivå.
- Konventionsstaterna bör säkerställa transparensen i samrådsprocesserna, lämna ändamålsenlig och tillgänglig information samt att säkerställa involvering tidigt och fortlöpande.
- Konventionsstaterna bör säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i alla anläggningar och förfaranden som rör offentligt beslutsfattande och offentliga samråd.
- Dessa processer bör medge skäliga och realistiska tidsplaner för att ta hänsyn till beskaffenheten hos organisationer av personer med funktionsnedsättning, som ofta är beroende av ideellt arbete.
- Konventionsstaterna bör genomföra regelbundna utvärderingar av hur deltagande och samråd fungerar.

¹ Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General comment No. 7 (2018) on the participation of persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations, in the implementation and monitoring of the Convention*

² Svensk översättning Myndigheten för delaktighet, 2020.

- Konventionsstaterna bör upprätta och reglera formella processer för samråd, inklusive planering av undersökningar, möten och andra metoder, sätta upp lämpliga tidsramar, ha tidiga kontakter med organisationer av personer med funktionsnedsättning samt på förhand och i god tid brett sprida relevant information för varje process.
- Konventionsstaterna bör i samråd med organisationer av personer med funktionsnedsättning utforma tillgängliga webbaserade verktyg för samråd och/eller tillhandahålla alternativa metoder för samråd i tillgängliga digitala format.
- För att säkerställa att ingen utelämnas i relation till samrådsprocesser bör konventionsstaterna utse personer som har i uppdrag att följa upp närvaron, notera underrepresenterade grupper och säkerställa att krav på tillgänglighet och skäliga åtgärder uppfylls.
- Konventionsstaterna bör stärka kapaciteten hos organisationer av personer med funktionsnedsättning för att delta i alla faser i politiskt beslutsfattandet genom att tillhandahålla utbildning i människorättsmodellen³ av funktionshinder, inklusive genom oberoende finansiering.
- Konventionsstaterna bör säkerställa deltagande och involvering av barn med funktionsnedsättning, genom deras representativa organisationer, i alla aspekter av planering, implementering, övervakning och utvärdering av relevanta lagstiftningar, riktlinjer, tjänster och program som påverkar deras liv, i skolan och på gruppnivå och lokal, nationell och internationell nivå.

Myndigheten för delaktighet (MFD) följer upp och stödjer implementeringen av den nationella funktionshinderspolitiken som bygger på konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De har utarbetat kunskapsstöd för att underlätta samråd och aktiv involvering utifrån konventionens artikel 4:3. MFD betonar då att det i praktiken handlar om att säkerställa att personer med funktionsnedsättning involveras, får komma till tals och får möjlighet att påverka olika beslut och insatser som rör deras liv. Att involvera slutanvändare är också ett viktigt sätt att skapa träffsäkerhet och att kvalitetssäkra det verksamheten gör. Det är också centralt för att förankra och skapa legitimitet. För offentliga aktörer är involvering ett grundläggande bidrag till ett hållbart demokratiskt samhälle med hög trovärdighet. Det finns många olika sätt att arbeta med involvering och det kan ske på olika nivåer.

MFD menar att just samråd är en lämplig form av dialog för frågor av strategisk och övergripande karaktär, till exempel i arbetet med en övergripande kommunal strategi för funktionsrättsfrågor. Formen möjliggör exempelvis för funktionsrättsorganisationerna att involveras i frågor som rör styrning och utveckling av längre processer. Ett samråd ger också förutsättningar för en gemensam kunskapsuppbyggnad, långsiktighet och kontinuitet.

³ I människorättsmodellen av funktionshinder ses funktionsnedsättningar som en värderad aspekt av mänsklig mångfald och värdighet. Detta betyder att politiken och lagstiftningen måste ta hänsyn till mångfalden hos personer med funktionsnedsättning.

Samråd kan också vara verksamhetsnära och organiseras under en enskild nämnd eller i direkt i anslutning till en verksamhet. Denna form av samråd kan vara lämplig när syftet är att löpande få stöd i uppföljning, utvärdering och verksamhetsutveckling.

Europeiska koden för främjande av idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen

Europarådets INGO-konferens⁴ tog år 2009, reviderad 2018, fram Europeiska koden för främjande av idéburna organisationers medverkan i offentliga beslutsprocesser. Koden är inte av obligatorisk karaktär och anger inga regler eller krav på tillsynsmekanismer. Det yttersta målet är att underlätta samverkan och öka medborgarnas möjlighet att delta i den demokratiska processen på kommunal, regional och nationell nivå. Detta görs genom att definiera ett antal principer, riktlinjer, verktyg och mekanismer för medborgares deltagande i det politiska beslutsfattandet. Principer ligger i linje med den förklaring av artikel 4:3 som den allmänna kommentaren nummer sju gör och handlar om öppenhet, tillgänglighet, ansvar, tillit, oberoende medverkan, ickediskriminering och delaktighet.

I koden pekas två sammanlänkade dimensioner för deltagande i beslutsprocessen ut. Den första dimensionen är de olika nivåerna för medverkan, graderade från lägsta till högsta engagemang, det vill säga från enkel informationsförmedling till samråd, dialog och slutligen partnerskap mellan idéburna organisationer och det offentliga (IOP). Den andra dimensionen anger stegen i den politiska beslutsprocessen: inkommande synpunkter eller idéer, sätta agendan, formulering av politiken, beslut, genomförande av politiken, bevakning och omformulering av politiken. Varje steg innefattar olika möjligheter för samverkan mellan idéburna organisationer och myndigheter.

2.2 Lokal styrning och stöd

Reglementen och ägardirektiv i Göteborgs Stad

I reglementena för kommunstyrelsen och stadens nämnder framgår att samråd bör ske med föreningar och organisationer när dessa är särskilt berörda. Nämnden beslutar om formerna för samrådet. Nämnderna ska också aktivt arbeta med och skapa förutsättningar för demokratisk delaktighet och inflytande i nämndens verksamhet för kommunens invånare och andra grupper som berörs av verksamheten. Nämnden ska nyttja stadens infrastruktur för detta.

För samtliga nämnder och styrelser anger också reglementen och ägardirektiv att uppdragen ska utföras utifrån demokratisk grundsyn om mänskliga rättigheter och mot diskriminering.

⁴ Konferensen utgörs av cirka 400 internationella icke-statliga organisationer (INGO)

Nämnden för funktionsstöd ansvarar för de uppgifter som ankommer på kommunen enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) vilket omfattar kommunens uppgift enligt LSS 15 § 7 att samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder.

Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll

Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll anger i 4 § att information och lärdomar om behov, förväntningar och upplevelser hos de verksamheten riktar sig till ska beaktas i styrningen. Nämnd eller bolagsstyrelse ska tillse att organisationen har systematiska arbetssätt för att identifiera, systematisera och integrera lärdomarna till en del av beslutsfattandet i planering, uppföljning och utveckling av verksamheten.

Göteborgs Stads bidragsgivning till funktionsrättsorganisationerna

Stadens bidragsgivning till funktionsrättsorganisationerna är en viktig förutsättning för möjligheten till delaktighet. På en övergripande nivå reglerar Göteborgs Stads riktlinje för föreningsbidrag till civilsamhället bidragsgivningen. Nämnden för funktionsstöd har i sin tur antagit en anvisning för bidrag till civilsamhällets organisationer inom funktionsrättsområdet. Där framgår bland annat att nämndens bidrag syftar till att stärka utvecklingen av civilsamhällets organisationer och deras verksamhet så som intressepolitiskt och opinionsbildande arbete.

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026

I Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning anger strategi 3:4 att stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning. Strategin gäller samtliga nämnder och styrelser och är framtagen i samarbete med intresseorganisationerna inom funktionsrättsrörelsen.

Funktionshinderombudsmannens roll

Göteborgs Stad har sedan år 2020 en funktionshinderombudsman som i enlighet med beslut i kommunfullmäktige 2019-06-11 § 24 har i uppdrag att utifrån Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning verka för att funktionshinderperspektivet tillämpas i arbetet i stadens nämnder och styrelser.

Vidare innebär uppdraget att samverka med stadens nämnder och styrelser, kommunstyrelsens råd inom funktionsrättsområdet samt andra myndigheter. I uppdragsbeskrivningen anges att funktionshinderombudsmannen bör ha ett medborgarperspektiv och bidra i stadens planering samt synliggöra behov av samverkan.

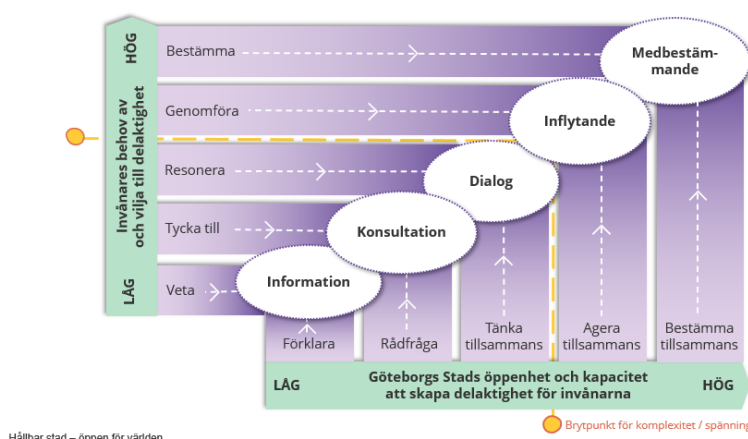
Funktionshinderombudsmannen har i sin årsrapport 2022 och 2023 rapporterat att utmaningen fortsatt är kännedomen om att skilja på de funktionsstödsfrågor

som omhändertas av framför allt nämnden för funktionsstöd och funktionsrättsfrågor som berör samtliga nämnder och styrelser. Nämnden för funktionsstöd når med sina insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), och socialtjänstlagen (SoL) 0,7–1,4 procent av medborgarna medan det i staden är mellan 15–20 procent som har en funktionsnedsättning. Funktionshinderombudsmannen konstaterar att genom att alla nämnder och styrelser tillämpar funktionshinderperspektivet i den egna verksamheten enligt reglementen och ägardirektiv fungerar staden i större utsträckning för fler personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Göteborgs Stads delaktighetskarta

Nämnden för demokrati och medborgarservice har i uppdrag att stödja övriga nämnder och styrelser och upprätthålla en infrastruktur för lokal demokrati. Vilka insatser och metoder som ska användas ser olika ut beroende på fråga och målgrupp. För att skapa rätt och hållbara förutsättningar för delaktighet finns Göteborgs Stads Delaktighetskarta⁵ som stöd för att planera, genomföra och följa upp delaktighetsarbete såsom medborgarinflytande. Göteborgs Stads Delaktighetskarta är en vidareutveckling av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) Delaktighetstrappa⁶. SKR:s version utgår från kommunens perspektiv som organisatör av dialoger. Den visar hur mycket inflytande organisationen är villig att dela med sig av i en beslutsprocess. Syftet är i huvudsak att tydliggöra vad som är kommunens avsikt i dialogen och hantera förväntningar. Göteborgs Stads Delaktighetskarta speglar dessutom invånarens behov och vilja till inflytande. De olika stegen är information, konsultation, dialog, inflytande och medbestämmande.

Göteborgs Stads Delaktighetskarta

⁵ Göteborgs Stad, Demokrati och Medborgarservice. 2024. Handbok i medborgarinflytande. Din guide för att arbeta med dialog.

⁶ Sveriges kommuner och regioner, 2023. Delaktighetstrappan. Och liknande modeller.

3 Utvärdering av samråd och aktiv involvering i staden

I avsnitt 3.1–3.6 i detta kapitel presenteras utvärderingen av respektive samråd som identifierats i utredningen, dessa är:

- Göteborgs Stads råd för funktionsrätt
- Rådet för funktionsstödsfrågor
- Färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor
- Samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet
- Referensgrupp förskola/skola
- Samverkansgrupp tillgänglighet Liseberg AB

Varje utvärdering avslutas med stadsledningskontorets slutsatser.

I avsnitt 3.7 och 3.8 beskrivs och kommenteras två socialnämnders och äldre samt vård- och omsorgsnämndens arbete med att samråda och aktivt involvera funktionsrättsorganisationer. I kapitlets sista avsnitt 3.9 finns en sammanfattning och kommentar av funktionshinderombudsmannens uppföljning av strategi 3:4 Stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning.

3.1 Göteborgs Stads råd för funktionsrätt

Av rådets reglemente framgår att syftet med rådet är att det ”ska bidra till att staden säkerställer personer med funktionsnedsättnings mänskliga rättigheter. Rådet ska vara ett forum för ömsesidigt lärande och syftar till att stärka det politiska ansvaret i frågor som påverkar livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning i staden.”

I reglementet regleras också rådets uppgifter som bland annat är att:

- Vara forum för samråd i planeringsprocesser.
- Bidra med erfarenhetskunskap i den kommunala beslutsprocessen.
- Vara remissinstans för ärenden som påverkar livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning.
- Särskilt främja möjligheten till inflytande för barn och unga som berörs av funktionsrättsfrågor.

Rådet består av tio ledamöter som representerar intresseorganisationer inom funktionsrättsrörelsen och nio ledamöter som representerar vart och ett av de politiska partierna i kommunstyrelsen. Hur ledamöter utses regleras också av reglementet. Ledamöterna från funktionsrättsrörelsen företräder organisationer som har erfarenhetskunskap av svårigheter att röra sig, höra, se, tåla vissa ämnen samt bearbeta, tolka och/eller förmedla information. Sex av de nio ledamöterna som representerar politiska partier sitter idag i nämnden för funktionsstöd och ordföranden är kommunalråd. Rådets ledamöter har inga

ersättare. För deltagande i sammanträde har rådets ledamöter rätt till arvode enligt de grunder som gäller för ersättning till kommunala förtroendevalda i Göteborgs Stad.

Hur formas dagordningen

Rådet möts en gång i månaden och närvaron beskrivs som god. Sammanträdena förbereds av rådets arbetsutskott som består av ordföranden och vice ordförande som företräder politiska partier samt tre representanter från funktionsrättsrörelsen. Såväl ledamöter från intresseorganisationerna som politiker och tjänstepersoner har möjlighet att lyfta in frågor till dagordningen. Det beskrivs överlag som tydligt vilka frågor som ska hamna på rådets bord och vad som hör hemma i andra samråd. Både tjänstepersoner och representanter från intresseorganisationerna beskriver dock att det ibland kan vara otydligt vad som ska tas upp i GRF och vad som ska tas upp i rådet för funktionsstöd, detta då flera ledamöter sitter i båda råden. Det finns även vissa frågor som berör flera nämnder eller styrelser och dessa lyfts då ofta i GRF. Det förekommer dessutom att frågor som redan hanterats i något annat råd, till exempel nämnden för funktionsstöds råd också lyfts till GRF.

Informationsöverföring

Enligt rådets reglemente ska samverkan ske med övriga råd. Samordnaren för rådet stämmer idag av dagordning med samordnaren för nämnden för funktionsstödsråd. Det har tagits initiativ till att utöka samverkan till att omfatta samtliga samordnare för råd och referensgrupper, men det finns inte någon strukturerad samverkan idag. Rådets protokoll delges kommunstyrelsen och publiceras på hemsidan, goteborg.se. Intresseorganisationerna sprider i sin tur informationen vidare i sina respektive organisationer och Funktionsrätt Göteborg gör ett nyhetsbrev med aktuell information från de olika samråden med staden. Protokoll och anteckningar från övriga råd och grupper delas inte aktivt med GRF vilket beskrivs som ett förbättringsområde av intresseorganisationerna som menar att de saknar information från en del råd eller grupper.

Förutsättningar för aktiv involvering

Representanterna från intresseorganisationerna beskriver att de oftast får relevant information i god tid samt kommer med tidigt i processen för olika ärenden. Men det finns utrymme för förbättring till exempel är det ofta korta ledtider i samband med remisser. Vad beträffar underlag till möten och muntliga föredragningar så menar både tjänstepersoner och intresseorganisationerna att dessa kan bli mer lättillgängliga. Det är en fördel ur tillgänglighetssynpunkt att rådets möten är så kallade hybridmöten, så att det går att välja att delta fysiskt eller digitalt. Tillgängligheten i lokalerna runt Gustav Adolfs torg kan förbättras bland annat vad gäller hörsel då hörslingor saknas eller fungerar dåligt.

Återkopplingen till funktionsrättsrörelsen kring fattade beslut och på vilket sätt deras synpunkter omhändertagits och hanterats fungerar enligt de intervjuade väl.

Kunskap

Kunskapen bland politiker och tjänstepersoner om funktionsrättsfrågor och vilka frågor som berör personer med funktionsnedsättning upplevs ha ökat med åren, men det finns fortfarande behov av ytterligare kunskap så att aktiv involvering i rätt frågor och i rätt tid kan ske.

Ledamöterna i GRF får, liksom övriga råd som är kopplade till kommunstyrelsen, utbildning om roller och Göteborgs Stads organisation vid varje ny mandatperiods början. I tidigare reglemente hade GRF i uppgift att ge en introduktionsutbildning för ledamöter i andra råd men detta är inget som görs längre och det finns inte heller reglerat i rådets reglemente.

Uppföljning och utveckling

Rådet följer upp och utvärderar arbetet årligen, vilket sammanställs i en årsrapport som skickas till kommunstyrelsen och publiceras på stadens hemsida. Det finns också en systematik i hur resultatet från dessa uppföljningar tas omhand och används i rådets utvecklingsarbete.

I intervjuer lyfts att framgångsfaktorer för ett väl fungerande arbete i rådet är den goda strukturen, hur ordföranden samt samordnaren sköter sina uppdrag samt att det finns ett engagemang från ledamöter från både intresseorganisationerna och politiken. Tjänstepersonerna beskriver det också som framgångsrikt när intresseorganisationerna själva tar initiativ till att lyfta olika frågor.

I intervjuerna och i rådets årsrapport framkommer, utöver vad som framgår ovan, några utvecklingsbehov så som att rådet kan bli bättre på att stärka barn och ungas möjligheter till inflytande, att kontakten med förvaltningar och bolag som inte har egna råd kan utvecklas och att bristen på ersättare och antalet ledamöter gör arbetet mer sårbart. I intervjuerna framkommer också att det finns en önskan om en bredare politisk representation. Intresseorganisationerna menar att en övertikt av representanter från nämnden för funktionsstöd kan medföra att frågor tas upp dubbelt i båda råden samt att det som tas upp i GRF i sin tur når färre nämnder. En mer övergripande politisk representation från fler verksamhetsområden eller tydligare koppling till kommunstyrelsen skulle, enligt de intervjuade, underlätta att lyfta frågor från nämnder och styrelser utan egna råd eller samverkansgrupper.

Slutsatser

Arbetet i Göteborgs Stads råd för funktionsrätt präglas av en god struktur med en systematisk uppföljning av arbetet. Uppdraget, givet i, reglementet, uppfattas som tydligt av de som intervjuats. Samtidigt finns det ibland en viss oklarhet vad gäller gränsdragningen till andra råd och grupper. Här finns utrymme att

förtydliga genom att förbättra informationsöverföringen. Det samarbete som påbörjats mellan rådets samordnare och samordnare för stadens andra råd och grupper bedöms kunna bidra till att det blir tydligare. Det kan också vara så att ju tydligare det är att de frågor som hör hemma i andra råd eller grupper faktiskt omhändertas i respektive förvaltning/nämnd eller bolag/styrelse desto mindre blir behovet av att lyfta frågor vidare till GRF.

Förvaltningar/nämnder och styrelser/bolag som inte har egna fasta samråd behöver ibland kunna använda GRF för att samråda och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen i olika frågor. Detta kan göras i rådet eller genom att en referensgrupp för en viss fråga bildas, så som referensgrupp skola en gång startade. Detta kan fungera som en dialog med intresseorganisationerna genom GRF men att frågan sedan hanteras i den egna förvaltningen/nämnden eller styrelsen/bolaget.

3.2 Rådet för funktionsstödsfrågor

Rådets arbete styrs av ett reglemente som fastställts av nämnden. Syftet med rådet är att ”vara ett forum för samråd och informationsutbyte mellan nämnd och funktionsrättsrörelsen. Samråden ska bidra till ökad delaktighet och förbättrad kunskap om personer med funktionsnedsättnings livsvillkor.” Enligt rådets rapport till nämnden för verksamhetsåret 2023 anser en övervägande del av ledamöterna att syftena med rådet uppfylls i hög grad.

Rådet består av 16 ledamöter varav fem är politiker från nämnden och elva är representanter från intresseorganisationerna. Rådet möts minst sex gånger per år och utöver det bildas arbetsgrupper i vissa frågor. Närvaron är generellt god men intresseorganisationerna framför att den försvåras av att det inte finns ersättare utsedda.⁷ Det utgår inget arvode eller ersättning för förlorad arbetsinkomst till ledamöterna från intresseorganisationerna. Enligt förvaltningen och av vad som framgår av rådets egen uppföljning är det tänkt att en del av det verksamhetsbidrag som nämnden delar ut till intresseorganisationerna ska användas av föreningarna för att bedriva påverkansarbete och därmed täcka kostnader för deltagande i råd. Intresseorganisationerna menar å sin sida att det inte alltid räcker och att bristen på ekonomisk ersättning för deltagande i möten påverkar möjligheten att ha en bred representation då till exempel personer i yrkesverksam ålder får svårt att delta. Intresseorganisationerna framför också att de önskar att paraplyorganisationen Funktionsrätt Göteborg ska ha en representant i rådet.

Hur formas dagordningen

En beredningsgrupp med tjänstepersoner gör förslag till dagordning som stäms av med ordföranden för rådet. Intresseorganisationerna kan nominera in frågor till dagordningen. Gränsdragning i förhållande till andra råd och var olika frågor ska tas upp beskrivs som för det mesta tydlig men de intervjuade berättar att de

⁷ Frågan om ersättare har lyfts i rådets rapport till nämnden samt varit uppe som ett yrkande i nämnden men avslagits.

ibland upplever att GRF tar upp frågor som egentligen rör rådet för funktionsstöd. Tjänstepersoner menar att GRF ibland kan bli som en form av överklagandefunktion men representanter från intresseorganisationerna menar att det är positivt att frågor kan behandlas i båda råden. Rådets samordnare har en dialog och avstämning med samordnaren för GRF, bland annat kring dagordning. När det kommer upp frågor som ligger utanför nämndens reglemente beskriver de intervjuade att de hjälps åt att se till att de hamnar hos rätt råd i staden.

Förutsättningar för aktiv involvering

Både förvaltning och intresseorganisationer uppger att det i grunden finns goda förutsättningar vad gäller att komma in tidigt i processen i en fråga. Intresseorganisationerna framför samtidigt att det finns utrymme för förbättring när det gäller framförhållning till exempel vid remisser. Mötena hålls både fysiskt och digitalt och tillgängligheten i lokalerna upplevs som god av de som intervjuats.

Informationsöverföring

Protokoll från rådets möten skickas till intresseorganisationerna samt anmäls till nästkommande nämnd. Protokollen publiceras också på nämndens hemsida. Intresseorganisationernas sprider i sin tur vidare informationen till sina medlemmar.

Kunskap

De intervjuade representanterna från intresseorganisationerna upplever att det finns en god kunskap inom förvaltningen om funktionsrättsfrågor och vilka frågor som berör personer med funktionsnedsättning, men att det kan variera längre ut i organisationen. Ett par representanter efterfrågar mer kunskap och utbildning om hur stadens organisation och förvaltningen fungerar.

Uppföljning och utveckling

Rådet genomför årliga uppföljningar i enlighet med vad som anges i reglementet. Det framkommer också i intervjuer och i dokumentation att resultatet av uppföljningen används i utvecklingsarbetet.

Som framgångsfaktorer för ett fungerande arbete i rådet lyfter tjänstepersonerna bland annat vikten av att det finns en tydlig struktur, att material kommer ut i förväg, att tjänstepersoner är väl förberedda och att intresseorganisationerna alltid får återkoppling på frågor. Arbetssättet med arbetsgrupper kopplat till vissa frågor lyfts också. Därutöver är ett stort engagemang från organisationerna viktigt menar tjänstepersonerna.

Representanterna från intresseorganisationerna som svarat på frågor pekar bland annat på att det är viktigt med intresserade politiker och tjänstepersoner och att alla visar respekt för varandra och varandras kunskap. Det är också viktigt för

ett fungerande arbete att intresseorganisationerna har möjlighet att lyfta frågor och också kan få en snabb återkoppling.

Några utvecklingsbehov för rådet har framkommit så väl i denna utvärdering som i rådets egen uppföljning. Intresseorganisationerna önskar bland annat en ökad dialog med politikerna både under mötena och i andra typer av möten. Mer tid önskas också i vissa frågor, till exempel i samband med remisser där ledtiderna ofta är korta. Arbetssättet med särskilda arbetsgrupper är bra men i vissa frågor kan det vara svårt menar representanterna från intresseorganisationerna. De poängterar också att det är viktigt att syftet med en arbetsgrupp och vad gruppen ska lösa är tydligt, så att förväntningarna blir rätt. Därtill behöver arbetsgruppernas resultat återkopplas, förankras och bekräftas i det stora rådet. På fråga om hur barnrättsperspektivet beaktas i samrådet svarar representanterna från organisationerna att det beaktas genom medlemmarnas representation och särskilt då insatser för barn är uppe för dialog i rådet. De menar även att en fråga på dagordningen skulle kunna vara hur väl samtalen belysts utifrån olika perspektiv, där barnrätt är ett liksom syskon och andra anhöriga.

Förvaltningen ser också ett behov av att bättre fördela rådets möten över året så att det inte blir för kort tid mellan två råd. Representanterna från rörelsen menar att en möjlighet till arvode eller ersättning för förlorad arbetsinkomst skulle underlätta en bredare representation samt att ett system med ersättare skulle underlätta. Representanter från intresseorganisationerna som är medlemmar i paraplyorganisationen Funktionsrätt Göteborg menar att deras informationsspridning hade kunnat underlättas om Funktionsrätt Göteborg hade haft en representant i rådet. Dagens ordförande för Funktionsrätt sitter visserligen i rådet men som representant för en av medlemsföreningarna.

Slutsatser

Rådet har ett reglemente som tydligt reglerar syfte, uppdrag, arbetsformer och roller. Rådet har också ett systematiskt arbete med uppföljning och utveckling och informationsöverföringen bedöms som tydlig. Vidare kan rådet behöva tydliggöra syftet med och återkopplingen från arbetsgrupper samt försöka få en bredare representation och få fler personer i yrkesverksam ålder att delta i råddet.

3.3 Färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor

Stadsmiljönämnden ansvarar för färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor. Rådet fanns tidigare inom trafiknämnden och innan dess i färdtjänstnämnden. Rådet har ett reglemente som sedan årsskiftet har behov av revidering bland annat eftersom de inte längre finns ett färdtjänstutskott. I reglementet framgår att syftet med rådet är att vara: ”ett organ för samråd och ömsesidigt informationsutbyte mellan intresseorganisationer inom funktionshinderområdet och nämnd. Samrådet ska bidra till att förbättra kunskapen om levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och leda till ökad delaktighet och inflytande utifrån kommunala och nationella handikappolitiska mål. Nämnden

ska lämna information till och inhämta synpunkter från rådet i frågor som kan beröra gruppen personer med funktionsnedsättning. Samråd ska ske tidigt i planeringsprocessen innan beslut fattas.”

Enligt reglementet kan nämnden fastställa antalet ledamöter och ersättare. Dessutom uttrycks att de utsedda sammantaget bör ha erfarenhetskunskap av svårigheter att; röra sig, höra, se, bearbeta, tolka och/eller förmedla information samt tåla vissa ämnen. De intervjuade förtydligar att intresseorganisationerna kan utse representanter som nämnden sedan fattar beslut om. Rådet utser ordförande och vice ordförande, vilket av tradition utgörs av representanter från intresseorganisationerna. Till sekreterare utses tjänsteperson från förvaltningen. Representanterna från intresseorganisationerna menar att representationen inte är tillräckligt bred då det bör vara fler som representerar äldre samt unga.

I enlighet med reglementet hålls möten sex gånger per år i anslutning till nämndens möten, varav ett i anslutning till budgetbehandlingen. Arvoden utgår inte till intresseorganisationernas representanter.

Hur formas dagordningen

Rådets arbetsutskott som utgörs av ordförande och vice ordförande skapar dagordningen tillsammans med samordnaren. Det handlar dels om aktuella nämnd- och förvaltningsfrågor men det kommer även frågor direkt från organisationerna.

I intervjuerna framgår att det är tydligt vilka frågor som berör rådet och som ska upp på dagordningen. I rådet hanteras ibland även frågor som rör andra eller flera nämnder och därmed även GRF, till exempel skolskjuts. Tjänstepersonerna uttrycker att det blir dubbelt att samma frågor tas upp i olika råd medan intresseorganisationernas representanter anser att det är bra att samma fråga kan behandlas på flera ställen, för att få effekt.

Informationsöverföring

Protokoll skickas i enlighet med reglementet ut till ledamöter och ersättare i rådet, nämnden och adjungerade som kallas till rådets sammanträde. Protokoll ska enligt reglementet även delges GRF men utvärderingen visar att det är oklart om detta har gjorts, i alla fall under det senaste året. Organisationerna upplever att det är otydligt hur frågorna har förts vidare efter mötet. De tar med sig information till sina medlemmar men vet inte hur dialogen från möten förts vidare inom förvaltningen.

Förutsättningar för aktiv involvering

Kallelse och föredragningslista sänds till rådets ledamöter, ersättare och adjungerade senast sju dagar före rådets sammanträden. Reglementet anger att handlingar och beslutsunderlag ska delges rådets ledamöter och ersättare i god tid och på ett för alla tillgängligt sätt så att vidare information och beredning underlättas. Representanterna från intresseorganisationerna anser ändå att det finns frågor och tillhörande underlag som kommer till rådet för sent i

beslutsprocessen för att rådet ska kunna vara delaktiga och ha inflytande. De vill ha större insyn i budgetprocessen så att de vet hur förvaltningen och politiken arbetar med prioriteringar och besparingar. Det finns goda exempel på till exempel avgiftsfrågan och upphandlingen då arbetsgrupp utsågs i god tid.

De intervjuade uttrycker att det på möten finns utrymme för diskussioner. Det följs också upp vad som hänt med ärenden som rådet haft synpunkter på. Intresseorganisationerna uttrycker att det finns tillfällen då de framfört synpunkter i en dialog men att det inte har haft någon påverkan på resultatet. Organisationerna uttrycker att ”politikerna har lyssnat på oss men ändå gått förbi.”

Det finns en samstämmighet bland de intervjuade i att närvaron är god, både fysiskt och digitalt, även ersättare deltar. De intervjuade anser att det är bra med hybridmöten och alla kan komma till tals.

Kunskap

Enligt reglementet ska ledamöter och ersättare i rådet erhålla utbildning anpassad till rådets arbetsuppgifter men enligt intresseorganisationerna har detta inte getts under mandatperioden. Det finns enighet i att det inom både förvaltningen och politiken finns stor kunskap om funktionsrättsfrågor men rörelsen anser att det brister i kunskap om levnadsvillkoren i sin helhet, sammanhanget som resan görs i och den enskildes ekonomiska situation. Tjänstepersoner ser att rörelsen ibland kan behöva lyfta frågorna utifrån strukturella problem och inte på individnivå.

Uppföljning och utveckling

I reglementet står att rådet ska ta fram en årsrapport. Det har tidigare tagits fram årsrapporter men det är oklart huruvida detta har gjorts på senare tid.

I intervjuerna har det uttryckts att en av framgångsfaktorerna med rådet är att det har ett tydligt avgränsat uppdrag, vilket underlättar för att identifiera relevanta frågor. Dessutom är arbetet i rådet transparent och det finns ett gott samarbete. Dialogen mellan tjänstepersoner och intresseorganisationerna fungerar bra. Där finns möjlighet för organisationerna att vara delaktiga i beslutsprocessen. Det finns stor erfarenhet i förvaltningen att jobba med rådet och frågorna. Intresseorganisationerna ser däremot att de behöver komma in tidigare i de politiska beslutsprocesserna och att synpunkter behöver tas omhand. Vidare menar de att förvaltningen samt politiken behöver förstå färdtjänstens betydelse på den enskildes hela livssituationen inklusive betydelsen för den enskildes ekonomi. Organisationerna menar att det kan behövas fler insiktsutbildningar för att förvaltningen och politikerna ska förstå färdtjänstens påverkan på livsvillkoren. I rådet finns organisationer som representerar unga, men intresseorganisationerna menar att staden som helhet bättre bör beakta och handla utifrån barnrättsperspektivet liksom andra perspektiv.

Samordnare menar att de kan behöva följa om avskaffandet av färdtjänstutskott påverkar möjligheten till aktiv involvering i beslutsprocesser.

Rörelsen framför att de hade velat vara med och påverkat i den senaste nämndorganiseringen så att de hade kunnat ge synpunkter på till exempel färdtjänsten placering. De tycker inte färdtjänsten blir prioriterad idag.

Slutsatser

I rådet finns en god struktur och dialog. Rådet har ett reglemente som bland annat anger syfte, definierar representation och arbetssätt men det kan behöva revideras. Förvaltningen som samordnar rådet behöver se till att reglementet följs samt att det finns ett tillräckligt stöd till ordförande och vice ordförande som här utgörs av representanter från intresseorganisationerna. I intervjuerna uppmärksammas särskilt att utbildningar och årsrapport kan behöva göras i enlighet med reglementen. Dessa två aktiviteter skulle i sin tur kunna bidra till att förbättra bland annat förståelsen för färdtjänstens roll för livsvillkoren samt beskriva hantering av identifierade utvecklingsbehov. Det kan även finnas värde att ha dialog om i vilka frågor förvaltningen och politiken har möjlighet att involvera intresseorganisationerna tidigare samt ha en tydlig motivering när organisationernas synpunkter inte kan omhändertas. Samordnare kan behöva ge tydlig information till rådet hur information från rådet sprids, och där det är möjligt kan information och material komma ut tidigare inför möten så att förutsättningar för samråd stärks.

3.4 Samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet

I samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet ingår stadsbyggnadsförvaltningen, exploateringsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen och stadsfastighetsförvaltningen. Gruppen samordnas av stadsbyggnadsförvaltningen, avdelningen strategi och taktik, och har möten ungefär sju gånger per år. I gruppen finns ingen politisk representation. Det ska finnas tjänstepersoner representerade från de fyra förvaltningarna samt tre ledamöter som representerar tre olika intresseorganisationer (DHR, SRF och FRG).⁸ Det framgår inte hur representanterna från intresseorganisationerna utses eller för hur lång tid. För två av intresseorganisationerna finns ersättare utsedda. Både tjänstepersoner och representanter för intresseorganisationerna anser att det är för få med endast tre organisationer med en plats var. Det gör det svårt att säkerställa att alla perspektiv är representerade och omhändertas vid mötena.

Arvode eller annan ersättning utgår inte till ledamöterna från intresseorganisationerna men de nuvarande ledamöterna är anställda av sina organisationer och deltar i gruppens möten som en del av sitt arbete.

⁸ Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet (DHR), Synskadades Riksförbund Göteborg (SRF), Funktionsrätt Göteborg (FRG)

Beslut om att inrätta samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet fattades av kommunfullmäktige som gav dåvarande byggnadsnämnden i uppdrag att ansvara för ett regelbundet samråd kring fysisk tillgänglighet (KF 2010-09-09 §17). Tjänstepersoner beskriver i intervjuer att samverkansgruppen sedan dess arbetar utifrån den mall för reglementen för samråd som antogs av kommunfullmäktige i samband med beslutet. Något fastställt reglemente finns emellertid inte men däremot finns ett dokument från 2013 där samverkansgruppens arbetsuppgifter definieras och avgränsas. Vem som fattat beslut om dokumentet framgår inte. Utvärderingen visar att dokumentet med arbetsuppgifter dels inte är känt bland alla som intervjuats dels inte följs i alla delar. Såväl tjänstepersoner som representanter från intresseorganisationerna beskriver att uppdrag och syfte med gruppen är relativt otydligt. Det beskrivs exempelvis som otydligt att och på vilket sätt som förvaltningarna ska använda gruppen för att få synpunkter och medskick i olika frågor.

Hur formas dagordningen

De intervjuade beskriver att det finns en delaktighet och möjlighet att påverka dagordningen. Samtidigt beskrivs en osäkerhet kring vilka frågor som ska upp vilket bland annat hänger ihop med att uppdrag och syfte för samverkansgruppen i sig upplevs otydligt. Av det dokument från 2013 som beskriver gruppens uppgifter framgår att gruppen på gemensamt eller enskilda initiativ kan lyfta de frågor de vill diskutera. Det framgår också att frågorna ska ha en principiell inriktning och vara av övergripande karaktär, fokus bör vara på generella frågeställningar mer än på enskilda projekt eller planer. I intervjuerna beskrivs att det är en stor spännvidd i frågorna som tas upp från mer övergripande till detaljfrågor. Tjänstepersoner menar att intresseorganisationerna främst lyfter frågor kopplat till tillgänglighet i den befintliga miljön vilket kan bli en utmaning för till exempel stadsbyggnadsförvaltningen som arbetar med planering av staden på längre sikt.

Vad gäller relationen till GRF så beskrivs den idag av de intervjuade som annorlunda mot hur den beskrivs i samverkansgruppens styrdokument. Exempelvis står det att samverkansgruppen ska användas som remissorgan för GRF i frågor som rör kompetensområdet, något som de intervjuade uppger inte stämmer överens med hur det fungerar.

Informationsöverföring

De anteckningar som förs vid gruppens möten delas inte vidare i förvaltningarna eller till nämnderna. Anteckningar delas inte heller med GRF. De intervjuade påpekar att detta är hur det fungerar nu men att det kan ha sett annorlunda ut genom åren. Exempelvis ska samverkansgruppen, enligt sitt styrdokument, redovisa sitt arbete i en årsrapport och skicka den till GRF detta har gjorts tidigare men inte de senaste åren.

Förutsättningar för aktiv involvering

Intresseorganisationerna menar att de ofta kommer in sent i beslutsprocessen i en fråga, att det är färdiga förslag som presenteras. Både tjänstepersoner och

representanter för intresseorganisationerna lyfter att gruppen behöver diskutera metoder för att kunna komma in tidigare i beslutsprocesserna i vissa frågor.

Det är sällan det finns material att skicka ut inför möten då karaktären på frågorna inte är av det slaget menar samordnarna. Mötena är så kallade hybridmöten och att kunna vara med digitalt är bra och underlättar närvaron menar representanterna från intresseorganisationerna. Den fysiska tillgängligheten i möteslokalerna vad gäller hörsel upplevs inte vara så bra däremot.

Kunskap

Både tjänstepersoner och representanter för intresseorganisationerna beskriver i intervjuer att det finns kunskap om tillgänglighet men att kunskapen om funktionsnedsättningar behöver öka och spridas i de fyra förvaltningarna. Tidigare har så kallade insiktsutbildningar genomförts men detta görs inte längre. Kunskap om stadens organisation och verksamheterna beskrivs som viktigt för funktionsrättsrörelsen och det har tidigare regelbundet hållits möten där förvaltningarna har kunnat beskriva vad de gör.

Uppföljning och utveckling

I intervjuer beskrivs vad som varit framgångsfaktorer för ett väl fungerande arbete i gruppen genom åren. Intresseorganisationerna menar att samverkansgruppen utgör ett viktigt forum att lyfta konkreta frågor och en väg in för att få en dialog med tjänstepersoner både under själva mötet och utanför. Tjänstepersoner har kunnat lyfta större projekt som ska göras tillgängliga och intresseorganisationerna har i viss mån kunnat reagera och komma med synpunkter. Samverkansgruppen har också fungerat som en insiktsspridning i förvaltningen då de tidigare arbetade mycket med insiktsutbildningar för tjänstepersoner i staden.

Både intresseorganisationerna och tjänstepersoner ser att samverkansgruppen behöver utvecklas. Tjänstepersonerna menar att ett mer delat ansvar för samverkansgruppen mellan förvaltningarna skulle kunna ge ett ökat engagemang. Att tydligare dela upp arbetet i gruppen utifrån övergripande frågor och mer detaljfrågor skulle också kunna vara en fördel. Vidare ser tjänstepersonerna också ett behov av att få med barns och äldres perspektiv i större utsträckning än idag. Intresseorganisationerna pekar på behovet av att samverkansgruppen i större utsträckning än idag också diskuterar frågor som handlar om inomhusmiljön.

Intresseorganisationerna lyfter att det måste bli tydligare vad samverkan ska handla om och hur den ska gå till. De menar att förväntansbilden på hur samverkan kan gå till behöver byggas utifrån delaktighetskartan, så att det är tydligt från början vad ambitionen med samverkan är, både generellt och i enskilda frågor. När inte detta är tydligt finns risk för missnöje om förväntningarna är olika. Representanter som varit med i gruppen i flera år menar att det har varit olika tydligt över tid.

Intresseorganisationerna önskar att frågorna som diskuteras i gruppen vid behov kommer nämnderna till del, men att det inte har fungerat. Det finns en önskan om en dialog med politiken och de ser att det kan finnas olika sätt att göra det på.

Det framkommer i intervjuerna att stadsbyggnadsförvaltningen arbetar för att aktivt involvera funktionsrättsrörelsen, utöver samverkansgruppen, till exempel i arbetet med vissa detaljplaner. Då kan tillfälliga referensgrupper bildas. Deltagare rekryteras allt oftare via samverkansgruppen eller dess ledamöter, vilket enligt intresseorganisationerna är att föredra framför informella kontakter.

Slutsatser

Det framgår att samverkansgruppen är ett viktigt forum för dialog både för intresseorganisationerna och tjänstepersonerna. Samverkansgruppen har också fungerat kunskapshöjande över åren.

Samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet behöver dock definiera och tydliggöra sitt syfte och uppdrag. Även arbetsformer och frågan om en bred representation från intresseorganisationerna behöver adresseras. Representationen från de fyra förvaltningarna vid möten kan förbättras och ansvars- och rollfördelningen kan behöva diskuteras. Gruppen behöver också regelbundet följa upp sitt arbete för att kunna identifiera utvecklingsområden.

Informationsöverföringen inom förvaltningarna, till nämnderna och i förhållande till GRF behöver också struktureras och tydliggöras. Överlag kan samverkansgruppens relation till GRF ses över.

3.5 Referensgrupp förskola/skola

Referensgrupp förskola/skola skapades som en referensgrupp under GRF i samband med att resursskolorna skulle avvecklas. I dag är syftet bredare än så och gruppen är nu fristående från GRF och det är förskoleförvaltningen och grundskoleförvaltningen som ansvarar för gruppen. Det saknas ett dokumenterat syfte men det framgår av utvärderingen att syftet med gruppen är att ha ett samråd med intresseorganisationerna inom funktionsrättsrörelsen och att ha en god kommunikation mellan parterna. Det är tydligt att gruppen har en rådgivande funktion.

Det finns ingen representation från politiken med i gruppen utan det är ett forum för tjänstepersoner och intresseorganisationer. Det finns ingen tydlig rutin för hur ledamöter från intresseorganisationerna tillsätts men tidigare låg detta på GRF. De intervjuade från både intresseorganisationerna och ansvariga samordnande tjänstepersoner menar att de önskar en bred representation för att säkra kunskapen i gruppen utifrån olika funktionsnedsättningar. I dag saknas några perspektiv som till exempel syn. Intresseorganisationerna menar att det har varit svårt att få med någon på möten eftersom dessa hålls under kontorstid. Det utgår inga arvoden eller annan ersättning för deltagande i referensgruppen.

Hur formas dagordningen

De intervjuade är eniga om en etablerad arbetsordning som innebär att de formar dagordning tillsammans. En planering av årets möten med olika teman görs i gruppen. Referensgruppen träffas två gånger per termin och det sista mötet för året ska omfatta en utvärdering.

Gruppen behandlar verksamhetsnära frågor. De intervjuade är eniga om att det är tydligt vilka frågor som ska upp i referensgruppen. Ibland ser representanterna från funktionsrättsrörelsen att det ändå finns frågor som utöver att behandlas i referensgruppen även ska lyftas till GRF.

Informationsöverföring

Vid samtliga möten förs anteckningar över det som behandlats. Anteckningarna skickas ut men tjänstepersonerna överväger om de också skulle kunna finnas publicerade på hemsidan framöver. Intresseorganisationerna har ansvar för att ta information vidare till sina medlemmar. En av representanterna från funktionsrättsrörelsen sitter också i GRF och för regelbundet över information dit.

De ansvariga tjänstepersonerna menar att de behöver utveckla sin strategi kring att omhänderta det som framkommer i dialogerna. Idag får chefer i förvaltningarna samt direktörerna information om vad som varit uppe på gruppens möten. I fortsättningen ska en värdering göras av vilken information från gruppen som behöver vidare till nämnderna.

Förutsättningar för aktiv involvering

Både de ansvariga tjänstepersonerna och representanterna från intresseorganisationerna anser att det förs en bra dialog i gruppen och att det är ett gott samarbetsklimat. Förvaltningarna är öppna för att ta emot synpunkter från rörelsen.

Tjänstepersonerna har en viktig roll i att tidigt identifiera frågor förvaltningarna behöver ha dialog med rörelsen om. Här menar tjänstepersonerna att gruppen, tidigt i olika förändringsarbeten, har haft en viktig roll. De vill arbeta så även i fortsättningen då de ser att inspel de får har varit värdefulla.

Intresseorganisationerna önskar komma in ännu tidigare i utvecklingsarbeten för att kunna säkra olika aspekter av funktionsrättsperspektivet.

Både representanter från intresseorganisationerna och tjänstepersonerna uppger att det fungerar bra att vid behov ha hybridmöten för att ha en hög närvaro.

Representanter från intresseorganisationerna anser att tillgängligheten i det nybyggda huset i Gamlestaden inte är tillräckligt god. Som exempel nämns att entrén och receptionen är otydligt placerad, svårt att checka in i eftersom det saknas talsyntes till displayen, samt att mötesrummen är små och trånga.

Kunskap

Både tjänstepersoner och intresseorganisationerna är överens om att kunskapen om funktionsrätt finns i gruppen men inte tillräckligt brett inom förvaltningarna.

De ser att alla delar i förvaltningen behöver ha funktionsrättsperspektivet med sig oftare. Här fyller referensgruppen en roll i att hjälpa förvaltningarna att öka kunskapen.

Tjänstepersoner ser att det ibland kan vara svårt för intresseorganisationerna att se förvaltningens roll, uppdrag och begränsningar. Samtidigt påpekar de att det är konstruktiva dialoger där de hjälper varandra att förstå och öka kunskapen.

Uppföljning och utveckling

Gruppen har inte tagit fram någon årsrapport eller liknande för 2023. Däremot beskrivs att arbetet löpande följs upp vid nästkommande möten.

Tjänstepersonerna har identifierat behov av att få en bra struktur för hur de ska sprida information vidare in i förvaltningarna om de frågorna som diskuterats i gruppen. Intresseorganisationerna uttrycker att de önskar ett samråd med politiker från de tre ansvariga nämnderna för förskola, grundskola och gymnasium. Då skulle referensgruppen kunna utgöra en arbetsgrupp till rådet. Gruppen anser sig behöva bredare representation samt mer fokus på personer med rörelsehinder.

Representanter från intresseorganisationerna menar att referensgruppen är ett forum där det är vuxna som samtalar om barn, men att de arbetar för att föra deras talan utifrån återberättelser från det som medlemmar sagt.

Slutsatser

Referensgruppen präglas av ett gott samarbets- och samtalsklimat. Det saknas ett tydligt dokumenterat uppdrag som reglerar syfte och arbetsformer. Det saknas också en systematisk uppföljning. Gruppen bör i samband med det omtag som nu gjorts, i och med att gruppen är fristående från GRF, se till att få dessa delar på plats. Det är väsentligt för tydlighet, transparens och fortsatt utveckling av samrådet.

Det är positivt att förvaltningarna identifierat ett utvecklingsbehov för att se till att få en väl fungerande informationsöverföring såväl inom förvaltningarna som i förhållande till nämnderna så att det som framkommer i dialogerna också når rätt nivå i organisationerna. Även informationsöverföring till GRF kan tydliggöras.

3.6 Samverkansgrupp tillgänglighet Liseberg AB

Samordnare som är tillgänglighetsspecialist på Liseberg AB (Liseberg) bildade samverkansgruppen under 2022 genom att kontakta de som bedömdes kunna bidra för ökad tillgänglighet på Liseberg och dess anläggningar. Deltagarna ska bidra med kunskap från samtliga fem svårighetsområden: röra sig, höra, se, bearbeta, tolka och/eller förmedla information samt tåla vissa ämnen. Här omfattas förutom intresseorganisationer även ett assistansbolag. Gruppen är sammansatt utifrån att Liseberg säger sig vilja ha en fungerande grupp som kan

hjälpa bolaget att svara på deras frågor. Samtidigt får Liseberg inspel och information på sådant som personer med funktionsnedsättningar upplever som problem. Det finns inga politiker med i samverkansgruppen.

Gruppen har inget dokumenterat uppdrag eller liknande styrdokument som reglerar syfte och arbetsformer men utgår från Lisebergs mer övergripande anvisning för tillgänglighet. Syftet beskrivs dock vara att få ett mer tillgängligt och användbart Liseberg särskilt för personer för funktionsnedsättning vilket också gynnar andra personer. Liseberg ser också samverkansgruppen som en direktkanal till gruppen personer med funktionsnedsättning och som sådan ett viktigt komplement till sina traditionella kommunikationskanaler. Det är tydligt att gruppen har en rådgivande funktion.

Det finns möjlighet för representanterna från intresseorganisationerna att få arvode för deltagande i möten. De flesta som deltar är dock anställda ombudsmän från sina organisationer varför detta sällan är aktuellt. Men samordnaren menar att det är viktigt att kunna erbjuda ersättning för att få del av den kunskap som intresseorganisationerna kan delge bolaget och att ett arvode kan underlätta för fler att delta i mötena (exempelvis yrkesverksamma). Möten genomförs två gånger om året men både samordnare och representanter för intresseorganisationerna beskriver att de har underhandskontakter under året beroende på vilka frågor som dyker upp.

Hur formas dagordningen

Det är främst bolaget som har frågor till dagordningen men rörelsen kan också lyfta in frågor. Samordnaren beskriver att Liseberg har haft ett uppdämt behov av att diskutera frågor. Det är verksamhetsnära, praktiska frågor som behandlas på gruppens möten. Frågorna som diskuteras har både ett gästperspektiv och ett medarbetarperspektiv. Gästperspektivet handlar om hur ska gästerna få en så bra upplevelse som möjligt och medarbetarperspektivet om vad bolaget behöver göra för att medarbetarna ska kunna hjälpa gruppen men också om att personer med funktionsnedsättning ska kunna jobba på Liseberg.

Informationsöverföring

Samordnaren skickar ut dagordning och protokoll till gruppen vilket fungerar mycket väl enligt intervjuade representanter. Föregående protokoll tas upp på mötet och återkoppling ges om hur frågor har omhändertagits. Protokoll från mötena skickas inte till någon annan än de som deltar i samverkansgruppen men resultatet av dialoger i gruppen förs vidare till rätt nivå i bolaget där ansvaret för en fråga ligger, till exempel till styrgruppen för hållbarhet.

Förutsättningar för aktiv involvering

Samordnaren beskriver att gruppen involveras så tidigt som möjligt i olika frågor eftersom hela syftet med gruppen är att bidra med kunskap för att kunna göra rätt saker. Dialoger förs kring hur olika frågor kan lösas när det till exempel finns målkonflikter gällande vad som vore bra för personer med funktionsnedsättning och vad som fungerar för personalen. Här menar

Samordnaren att det handlar om att ha en dialog när bolaget inte kan genomföra olika saker på det sätt som rörelsen önskar.

Vid alla möten som gruppen har finns det möjlighet att också delta digitalt om så önskas, vilket enligt organisationerna fungerar väl och ger förutsättningar att bidra med kunskap.

Kunskap

Samordnaren, som också är tillgänglighetsspecialist, ger insiktsutbildningar till all personal för att öka kunskapen om funktionsnedsättningar.

Organisationerna betonar att de upplever att det finns en stor vilja och intresse för funktionsrätt hos bolaget. De anser att de har tillräcklig kunskap om Liseberg för att kunna bidra med rådgivning kring tillgänglighet.

Uppföljning och utveckling

Samordnaren menar att det är en bra sammansättning i gruppen med en bredd av kompetenser och erfarenheter vilket bidrar till att frågor kan diskuteras ur olika perspektiv. Samordnaren uppfattar att alla i gruppen strävar efter samma mål och har hittat ett bra sätt att kommunicera och att organisationerna är klara över sin roll som rådgivande. Ett utvecklingsområde är att på sikt göra en uppföljning av arbetet tillsammans med gruppens deltagare.

Slutsatser

Samverkansgruppen präglas av ett gott samarbete och samtalsklimat och frågorna som hanteras är verksamhetsnära och praktiska. Det finns ett värde för gruppen att dokumentera sitt uppdrag där syfte och arbetsformer beskrivs. Det underlättar också att tillsammans följa upp gruppens arbete och identifiera utvecklingsområden för samrådet.

Sättet att utse deltagare från organisationerna genom att dessa handplockas av samordnaren kan innebära en risk för att det inte uppfattas som transparent gentemot organisationerna, som i andra råd och grupper i staden annars själva utser sina deltagare.

3.7 Socialförvaltningar Nordost och Hisingen

Utöver de förvaltningar och bolag som har någon form av fasta samråd så har utvärderingen även omfattat att fänga hur socialförvaltningarna arbetar med nära samråd med och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser som berör funktionsrättsfrågor. Samtliga fyra socialförvaltningar tillfrågades. Socialförvaltningarna Nordost och Hisingen har svarat på frågor som handlar om förvaltningen upplever sig ha tillräcklig kunskap för att identifiera funktionsrättsfrågor som kan behöva lyftas för samråd och aktiv involvering, vilka arbetssätt de har för det arbetet samt om de har identifierat några framgångsfaktorer eller utvecklingsbehov.

Båda förvaltningarna beskriver att det har IOP med Passalen som är en förening som är skapad för att tillvarata rättigheter för barn och unga med funktionsnedsättning. Till detta IOP finns det arbetsgrupp och styrgrupp där dialog sker. Båda förvaltningarna nämner att det genom Passalen sker en kontinuerlig påfyllnad av kunskap till personal som i vardagen arbetar förebyggande med barn och unga.

Förvaltningarna beskriver att de samarbetar med andra förvaltningar för att identifiera funktionsrättsfrågor. De har regelbundna möten med förvaltningen för funktionsstöd i frågor som rör målgrupper som upplever funktionshinder i verksamheten. Genom funktionsstöd får förvaltningarna en ökad kompetens av vilka utvecklingsområden som finns gentemot de målgrupper som de möter och jobbar för. Kunskap förmedlas även indirekt via idrotts- och föreningsförvaltningen utifrån deras dialoger med Parasportförbundet.

För att identifiera frågor som kan vara aktuella för samråd har socialförvaltning Nordost beskrivit mötesforumet; Forum för stadsområdessamverkan. Där träffar förvaltningen övriga förvaltningar som ska vara en aktiv part i arbetet med folkhälsa, trygghetsfrågor, civilsamhällesfrågor, samt sociala erfarenheter i stadsutveckling. I forumet identifieras behov, och erfarenheter delas av stadens samlade befolkningsinriktade arbete. Förvaltningen menar att då det finns glapp mellan uppdrag utifrån ”de vi är till för” så är detta ett forum där funktionsrättsfrågor kan belysas eller där behov av utveckling kan upptäckas.

Förvaltningarna beskriver att det är positivt att HBTQI-rådet bjuder in dem till dialog kring hur förvaltningar jobbar med deras intresseområden. Förvaltningarna efterfrågar dialog med flera råd, samt att det skapas dialogkvällar med funktionsrättsorganisationer för att skickliggöra stadens förvaltningar.

Kommentar

Det är en fördel att förvaltningar arbetar tillsammans i frågorna. De socialförvaltningar som deltagit i utvärderingen har ett gott samarbete med Passalen och därmed fokus på barn och ungas fritid. Förvaltningarna behöver säkerställa att samråd och aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen kan bereddast och omfatta fler åldrar, verksamhetsområden och fler funktionsrättsorganisationer.

3.8 Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har i intervjuer svarat på frågor som handlar om förvaltningen upplever sig ha tillräcklig kunskap för att identifiera funktionsrättsfrågor som kan behöva lyftas för samråd och aktiv involvering och vilka arbetssätt de har för det arbetet. Intervjuer har förts med representanter från myndighet, hälsofrämjande samt förebyggande och hälso- och sjukvården.

Det finns inte något systematiserat samråd med eller aktiv involvering av funktionsrättsrörelsen inom äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Här finns däremot flera pensionärsråd där pensionärsorganisationer ingår.

I kontakt med representanter från hälso- och sjukvårdens område framgår att verksamheterna har ett personcentrerat arbetssätt där delaktighet från den enskilde är central. I det arbetet finns också dialog med anhöriga. I intervjuerna framgår att de skulle kunna identifiera strategiska frågor, lämpliga för samråd med intresseorganisationerna, inom befintliga råd som ÄVO:s pensionärsråd eller rådet inom funktionsstöd. De ser detta som ett utvecklingsområde.

Kommentar

Det finns anledning för äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen att inleda ett utvecklingsarbete för att säkerställa samråd och aktiv involvering med funktionsrättsrörelsen i frågor som rör funktionsrätt.

3.9 Övriga nämnder och styrelser

För att få en bild av hur övriga nämnder och styrelser arbetar med samråd och aktiv involvering har utredningen tagit del av funktionshinderombudsmannens uppföljning av Göteborgs Stads program för full delaktighet. Uppföljningen gjordes våren 2023 och omfattade bland annat strategi 3:4 "Stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning". Uppföljningen bygger på en enkätfråga till nämnder och styrelser och ger endast en översiktlig bild av genomförda aktiviteter.

Alla nämnder och styrelser har ett ansvar för att arbeta med strategin men valnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden och stadsfastighetsnämnden har ett särskilt ansvar. Det var totalt 15 nämnder som svarade på frågan och 11 som inte svarade. Bland styrelserna var det totalt 15 som svarade och lika många som inte svarade.

Bland svaren framgår att det finns en variation av hur samråd och aktiv involvering med intresseorganisationer inom funktionshinderområdet har omhändertagits. Det finns nämnder och styrelser, till exempel Gryaab AB, Renova AB och arkivnämnden, som menar att det inte alls är relevant eller aktuellt för deras verksamhetsområde. Det finns dessutom nämnder och styrelser, vilket framgår av redovisad utvärdering ovan, som har fasta råd eller grupper för samråd med och aktiv involvering av intresseorganisationerna.

I uppföljningen framgår även att flera nämnder och styrelser, till exempel idrotts- och föreningsnämnden och Göteborg & Co AB, har samarbeten och IOP med Passalen. Några beskriver även att de vänder sig till kommunstyrelsens råd GRF för att samråda i en fråga då de inte har ett eget forum för samråd med funktionsrättsorganisationer.

Flera av de svarande beskriver att de har dialoger med intresseorganisationer i vad som kan tolkas som tillfälliga och områdesspecifika funktionsrättsfrågor. Till exempel beskriver:

- Kulturnämnden att verksamheterna har dialog eller samråd med funktionsrättsorganisationer samt dialog med regionens tillgänglighetskonsult.
- Nämnden för Intraservice att vid utveckling av tjänster använder enheten visuell kommunikation fokusgrupper med representanter från till exempel Göteborgs Stads råd för funktionsrätt, Autism- och Aspergerförbundet, dagliga verksamheters deltagare, Synskadades Riksförbund samt teckenspråksforum.
- Valnämndens kansli har samråd och involverat flera intresseorganisationer i planeringen av valet exempelvis Synskadades riksförbund, Teckenspråksforum, Göteborgs Stads råd för personer med funktionsnedsättning och PRO.
- Got Event AB bjuder in intresseorganisationer för att testa tillgängligheten i arenorna.
- Göteborg & Co AB beskriver att de har haft utbildning och ”provkörning” av arenor i samarbete med Creative Point samt dialog och samarbete med Synskadades riksförbund i samband med Kulturkalaset.

Kommentar

Stadens nämnder och styrelser har samråd och aktiv involvering på olika sätt med funktionsrättsrörelsen. Det saknas svar från cirka hälften av de tillfrågade nämnderna och styrelserna vilket inte gör det möjligt att få en bedömning på helheten.

4 Offentliga verksamheters erfarenheter

I och med utredningens uppdrag om att utreda frågan om samråd med funktionsrättsrörelsen har stadsledningskontoret undersökt hur andra kommuner definierar och hanterar frågan. Nedan presenteras några erfarenheter från Malmö stad, Stockholms stad, Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland.

4.1 Malmö stad ser att aktiv involvering kan göras på olika sätt

De intervjuade tjänstepersonerna i Malmö stad konstaterar att innebörden av att samråda med och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen i funktionsrättsfrågor handlar om mer än att kommunen informerar, det ska vara en möjlighet till

inflytande. Vidare ser de att det i lag och konvention inte finns någon precis definition. De menar att det ger oss i kommunen ett tolkningsutrymme, men med det kommer utmaning med att hantera frågan tillräckligt lika inom staden. Staden måste vilja ha en dialog och aktivt involvera.

Inom stadens förvaltningar och bolag finns olika former för samråd, allt ifrån fasta råd till grupperingar för vissa frågor, och så menar de att det behöver vara. Det finns kommunstyrelsens centrala funktionshinderråd, med politisk representation. Funktionshinderrådet har bred representation från 11 ledamöter med 9 ersättare. Intresseorganisationerna ska enligt rådets reglemente ha erfarenhet från hörsel, syn, medicinska, rörelse, kognitiva, psykiska områden, samt idrott, kultur & hälsa. De som deltar i kommunstyrelsens råd har möjlighet till arvode.

Funktionsstödsförvaltningen har en riktlinje som hanterar arvoden för den egna förvaltningen. Den anger att det i samband med kravfyllda uppdrag utgår arvode, men inte för den som redan är anställd av sin förening.

I Malmö stad har funktionsstöds- och tillgänglighetssamordnare inom funktionsstödsförvaltningen en roll att uppmana förvaltningar till att anta funktionsrättsperspektivet. De har tagit fram en vägledning som ska vara till hjälp för att identifiera när perspektivet behövs. Samordnarna kan även hjälpa till med att förmedla kontakter till intresseorganisationerna inom funktionsrättsrörelsen för att få till en aktiv involvering.

4.2 Stockholms stad har utrett frågan om samråd

I Stockholms stad har stadsledningskontoret under 2022 tagit fram en rapport⁹ med anledning av att råden för funktionshinderfrågors arbete och organisering skulle utvärderas. Syftet med utredningen var att stärka delaktigheten för intresseorganisationer. Rapporten lyfter fram att rådets samlade kompetens behöver tas till vara på ett bättre sätt och möten i råden behöver i större utsträckning kopplas till mer övergripande frågor som stadsövergripande styrdokument. De behöver också utgöra ett led i den ordinarie styr- och uppföljningsprocessen. Råden behöver företrädas av fler åldersgrupper och unga i synnerhet. Det har också framförts att den etniska mångfald som finns i staden behöver speglas i råden. Det är otydligt hur synpunkter från råden tas om hand och det finns brister i återkopplingen till råden. I utredningen framgår även att färre råd kan ge bättre närvaro.

Efter rapporten har beslut fattats som bland annat inneburit färre råd i stadsdelsnämnderna. Nu delar flera stadsdelsnämnder på ett och samma råd istället för att ha ett eget. I råden finns tjänstepersoner och ledamöter från intresseorganisationer, ingen politisk representation. Det finns nu även ett nomineringsutskott som består av Funktionsrätt Stockholms stad, Synskadades Riksförbund Stockholms Stad och Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet

⁹ Råd för funktionshinderfrågor – en utredning om hur delaktighet och inflytande kan stärkas Januari 2022, Dnr: 2021/1716, Stockholms stad

Stockholmsavdelningen. De ska nominera ledamöter i råden till respektive nämnd eller bolagsstyrelse. Dessutom finns nu en vägledning som stödjer nämndernas och bolagsstyrelsernas implementering av nya arbetssätt och organisation i råd för funktionshinderfrågor.

I Stockholms stad finns även kommunstyrelsens råd för funktionshinder. Där finns politiker och tjänstepersoner som arbetar ihop med organisationerna. Här finns möjlighet till arvoden, till skillnad mot övriga råd.

Staden har även andra samverkansforum enligt LSS 15:7. Där finns också representation från politiker, tjänstepersoner och organisationerna.

Staden uppmuntrar också andra sätt till dialog än den formella rådsformen. Funktionshindersombudsmannen är ett stöd för att främja samverkan.

4.3 Västra Götalandsregionen har samråd på olika nivåer

Västra Götalandsregionens beredning för mänskliga rättigheter har fem samråd där de fem gånger per år möter företrädare för det civila samhället inom områdena barnrätt, funktionshinder, hbtqi, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter. För dessa samråd finns en gemensam struktur. Det finns däremot ingen sammantagen struktur för samråd/delaktighetsforum generellt i organisationen.

Samråd funktionshinder samlar organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Organisationerna verkar för personer med funktionsnedsättning som berör syn, hörsel, rörelseförmåga, känslighet för vissa ämnen, intellektuell funktionsförmåga, kognitiv funktionsförmåga och psykisk hälsa. Samrådet ska bidra till att tydliggöra hinder för delaktighet och jämlikhet.

Exempel på ytterligare samråd är dels Aktiv involvering som är Västtrafiks samverkan med funktionshinderorganisationer dels de delregionala nämndernas dialogforum med funktionsrättsorganisationer. För Västtrafiks samråd finns en riktlinje som beskriver syfte, organisation, förutsättningar och struktur för arbetet.

I Västra Götalandsregionen har arvodesberedningen på uppdrag av regionfullmäktige beslutat om en riktlinje för ersättningar vid samråd. Riktlinjerna gäller för samtliga nämnder och förvaltningar inom Västra Götalandsregionen som tillämpar samråd. Grundprincipen för att ersättning för samråd ska kunna betalas ut är att de som ingår i samrådet har en kompetens eller erfarenhet som Västra Götalandsregionen efterfrågar. Det är alltså Västra Götalandsregionen som bjuder in deltagande i någon samrådsform för att ersättning ska kunna utgå. Ersättning är inte berättigad i de fall samrådsarbetet sker inom ramen för ordinarie tjänst. Personer som deltar för att bidra med sin yrkeskompetens och där deltagande i samrådet är en del av deras arbete har alltså inte rätt till ersättning

4.4 Länsstyrelsen Västra Götaland ser risk med enbart fasta samråd

I samtal med representant från länsstyrelsen Västra Götaland framgår att tolkningen av artikel 4:3 kan vara att samråda är mer formaliserat än vad aktiv involvering kan innebära.

Det finns flera olika former för att skapa delaktighet. Det finns en risk att fastna i att det ska vara formaliserade fasta samrådsgrupper. Genom en bredare ansats för att aktivt involvera kan möjligheterna till delaktighet öka för fler.

Det offentliga behöver ställa sig frågan vad nämnder och styrelser behöver för att kunna arbeta med aktiv involvering, kanske kan det vara att ha tillgång till ett centralt råd istället för att skapa ett eget, och i andra sammanhang kan det vara att skapa mer tillfälliga dialoggrupper i vissa specifika frågor.

5 Utredningens sammantagna slutsatser

Av utredningen framgår kommunens skyldighet att ha samråd och aktiv involvering med funktionsrättsrörelsen. Vissa faktorer är särskilt betydelsefulla för att detta ska fungera i Göteborgs Stad. Dessa presenteras nedan och kan tillsammans med utredningens övriga delar utgöra ett kunskapsunderlag i stadens fortsatta utvecklingsarbete.

Göteborgs Stad har samråd och aktiv involvering på olika sätt

De definitioner och tolkningar av konventionens begrepp samråd och aktiv involvering som utredningen identifierat med stöd av MFD, Europeiska koden och Delaktighetskartan visar att det kan genomföras på en rad olika sätt. Från mer formaliserade, fasta samråd till dialoger av mer tillfällig karaktär i specifika frågor. Fasta samråd kan inrättas för en enskild nämnd eller styrelse eller som ett gemensamt samråd. Dessa olika arbetssätt stödjer även länsstyrelsen samt andra offentliga aktörer som utredningen varit i kontakt med.

Funktionshinderombudsmannens uppföljning av Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning som bland annat säger att ”stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning” visar att nämnd och styrelser har tagit sig an detta på olika sätt. Det handlar om allt ifrån tillfälliga dialoger till fasta samråd eller IOP. Stadsledningskontoret konstaterar att de olika sätt på vilka stadens nämnder och styrelser tagit sig an att samråda och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen i beslutsprocesser är relevanta men kan också utvecklas.

Alla behöver ha beredskap för samråd och aktiv involvering

I tidigare ärenden om samråd framfördes att samråd om verksamhetsfrågor i första hand bör ske där ansvaret för frågorna finns, och genom Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning har alla nämnder och bolag ansvar att samråda och aktivt involvera funktionsrättsrörelsen. I funktionshinderombudsmannens uppföljning av strategi 3:4 i programmet har inte alla tillfrågade nämnder och styrelser svarat, och några av de svarande har nämnt att de inte anser sig berörda av funktionsrättsfrågor.

Utredningen visar att frågor som kan vara aktuella för samråd kan förekomma i olika omfattning i stadens olika ansvarsområden. Alla nämnder och styrelser behöver därför ha en beredskap för att kunna identifiera frågorna och ha ett arbetssätt för att hantera dessa när det är aktuellt. Detta kan till exempel gälla äldre samt vård- och omsorgsnämnden, som arbetar med hälso- och sjukvårdsfrågorna i kommunen samt utbildningsnämnden, som är en del i utbildningskedjan.

Nämnder och styrelser kan behöva göra ett aktivt ställningstagande kring vilka arbetssätt de ska ha för att aktivt samråda och involvera funktionsrättsrörelsen. I de fall de inte har egna former för samråd kan de överväga att ha en dialog med funktionsrättsorganisationerna genom GRF. Funktionshindersombudsmannen har också en roll i att driva på och stödja utvecklingen av arbetet och samverkan i staden.

Vad gäller regelbundna, fasta samråd, framgår några faktorer som är viktiga att beakta för att samrådet ska vara ändamålsenligt och leda till aktiv involvering i beslutsprocesser. I de följande avsnitten ges en beskrivning av detta.

5.1 Definiera uppdraget för samrådet

Ärendet om nya reglementen för kommunstyrelsens råd (2023-03-23 § 11) handlade bland annat om att tydliggöra syftet med råden. Det beskrev att en gemensam förståelse för de olika rollerna i samrådet och insikt i vad som är rådets mandat att samråda kring är nödvändig för att skapa goda samrådsklimat, förståelse för samrådets betydelse men också för att undvika orealistiska förväntningar.

I denna utvärdering har det framkommit att dokumenterade uppdrag saknas i referensgrupp för förskola/skola samt i samverkansgruppen för Liseberg. Samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet har ett dokumenterat uppdrag men det är tydligt i utvärderingen att detta behöver ses över och revideras eller ersättas med ett nytt. Även reglementet för färdtjänstens råd kan behöva ses över utifrån förändrade arbetssätt.

För att få ett tydligt och transparent samråd med möjlighet till uppföljning så bör det för alla fasta samrådsgrupper finnas en aktuell dokumenterad arbetsordning eller reglemente. Uppdragen för ett fast samråd kan variera men generellt bör det hantera strategiska och principiella frågor som har betydelse

för stadens möjligheter att undanröja hinder som personer med funktionsnedsättning kan erfara. Det kan med fördel ta sin utgångspunkt i de strategiska styrande dokument som har särskild betydelse för stadens arbete med funktionsrättsfrågor. Verksamhetsåret för råden kan följa den ordinarie verksamhetsplaneringen. I ett sådant dokument kan ramarna för gruppen tydligt framgå såsom bland annat syfte, representation, roller och arbetsformer. I de följande avsnitten beskrivs mer om några av dessa delar.

5.2 Tydlighet kring hur bred representation säkerställs

I råden och grupperna varierar det och är mer eller mindre tydligt hur representanter från intresseorganisationerna utses. I och med att konventionen särskilt pekar på samråd med och aktiv involvering av intresseorganisationer så är det betydelsefullt att det finns en möjlighet för organisationerna att utse representanter till samråden. Det är en del av den demokratiska processen. Representanterna ska då ha kunskap att företräda en grupp och inte individen. Som komplement kan det vara värdefullt att bredda gruppens erfarenheter genom till exempel enkäter, intervjuer eller öppna hearings i vissa frågor. Formerna för hur representanter för intresseorganisationerna ska utses behöver vara tydligt reglerade i samrådets arbetsordning eller reglemente.

Den allmänna kommentaren om deltagande för personer med funktionsnedsättning betonar att samrådet ska omfatta organisationer som företräder grupper av personer med funktionsnedsättning som avspeglar deras mångfald, till exempel i fråga om olika funktionsnedsättningar, kön, etnicitet eller ålder. I utvärderingen av de befintliga samråden framgår att det ofta refereras till de fem svårigheterna att röra sig, höra, se, tåla vissa ämnen samt bearbeta, tolka och/eller förmedla information. I vissa samråd och grupper, så som i referensgrupp förskola/skola och i samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet, efterfrågas en bredare representation än vad de har i dag.

I artikel 4:3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning står att samråd och aktiv involvering ska omfatta barn med funktionsnedsättning. Utvärderingen visar att det i vissa samråd förekommer representanter från organisationer som företräder barn men att barn sällan eller aldrig får sina egna röster hörda i de sammanhangen. Flera grupper ser detta som ett utvecklingsområde. Göteborgs Stads Ungdomsfullmäktige är ett forum som inte kan ta hela detta ansvar eftersom de inte representerar funktionsrättsorganisationer.

Idag finns politisk representation i tre av samråden (GRF, rådet för funktionsstöd och färdtjänstens råd). Det är otydligt varför och när politisk representation bör finnas och när det inte bedöms relevant. Nämnder och styrelser kan i samband med framtagande eller revidering av arbetsordning eller reglemente motivera och göra ett aktivt ställningstagande kring representationen.

I alla råd och grupper deltar tjänstepersoner i olika omfattning beroende på vilka frågor som är aktuella och behandlas. Alla tjänstepersoner som deltar i samråden behöver ha god kunskap och mandat att uttala sig i frågorna som diskuteras. Det behöver finnas tjänstepersoner representerade på mötena från aktuella förvaltningar och verksamhetsområden så att de frågor som behandlas har en mottagare. Av utvärderingen framgår att detta framför allt behöver säkerställas av de förvaltningar som ingår i samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet.

Det är också viktigt att samordnaren ger tillräckligt med stöd till deltagare i rådet. Särskilt viktigt blir detta i färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor där ordförande och vice ordförande kommer från funktionsrättsrörelsen.

5.3 Säkerställ goda förutsättningar för deltagande i möten

Förutsättningarna som omgärdar möten påverkar möjligheten till delaktighet och i förläningen en bred representation. Enligt konventionen måste samråd och aktiv involvering förläggas till lokaler eller ske i format som är användbara och tillgängliga för alla parter. Det innebär exempelvis att kunna tillhandahålla alternativa metoder för samråd i tillgängliga digitala format.

Utvärderingen av stadens befintliga fasta råd och grupper visar att samtliga använder sig av möjligheten att låta ledamöter delta i möten digitalt vilket ökar tillgängligheten och underlättar närvaron. Vidare visar utvärderingen att den fysiska tillgängligheten i de lokaler där samråd hålls är god på flera håll men att det finns förbättringspotential. Exempel som nämns är att tillgängligheten kan förbättras i lokalerna runt Gustav Adolfs torg samt i Gamlestan där referensgrupp förskola/skola möts. För att leva upp till kraven om tillgänglighet behöver lokaler där samråd hålls ses över, vilket har inletts vid stadsledningskontorets lokaler på Gustav Adolfs torg.

I konventionens allmänna kommentar 7 framgår att det offentliga bör stärka kapaciteten hos organisationerna bland annat genom oberoende finansiering. Staden betalar ut verksamhetsbidrag till intresseorganisationerna som delvis är tänkt att täcka kostnader för att bedriva påverkansarbete och deltagande i råd. I utvärderingen pekar intresseorganisationerna på att verksamhetsbidragen inte alltid räcker till och att möjligheten till exempelvis ersättning för förlorad arbetsinkomst skulle underlätta för dem att få en bredare representation. I GRF och i Lisebergs samverkansgrupp finns möjlighet till arvode men inte i de andra råden eller grupperna. I utvärderingen framgår därmed att det inom staden finns olika sätt att hantera frågan om oberoende finansiering för att stärka organisationernas möjlighet till samråd.

5.4 Skapa förutsättningar att komma in tidigt i beslutsprocessen

Den aktiva involveringen bör ha ett öppet och systematiskt förhållningssätt, och ta sin början tidigt, exempelvis i förberedelserna inför ett beslut, pågå under de olika stegen i en beslutsprocess och slutligen erbjuda möjlighet att lämna synpunkter på slutresultatet. Därutöver behöver återkoppling ske till intresseorganisationerna om hur synpunkter har omhändertagits och vad slutresultatet blivit.

I utvärderingen framgår att det kan vara en utmaning för stadens verksamheter att möjliggöra en tidig involvering i beslutsprocessen. Det kan bland annat bero på fasta tidsramar som inte passar råden eller gruppernas mötestider och verksamheterna behöver ha tillräcklig kunskap för att kunna identifiera frågor i god tid. En gemensam förståelse för de olika rollerna i samrådet och insikt i vad som är rådets mandat att samråda kring är nödvändig för att skapa goda samrådsklimat, förståelse för samrådets betydelse men också för att undvika orealistiska förväntningar.

Ett sätt att hantera utmaningen kan vara att ha en gemensam dialog i rådet eller gruppen om vilka frågor som kan aktualiseras i ett samråd tidigt i en beslutsprocess och när det kan vara svårt. Som stöd för dialogen kan till exempel stadens delaktighetskarta användas. Utifrån den modellen kan båda parter förväntningar och möjligheter synliggöras. Detta behov har särskilt identifierats i färdtjänstens råd för funktionshinderfrågor samt i samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet.

För att möjliggöra dialogen behöver staden säkerställa rimliga tidsramar som gör det realistiskt för organisationerna att bidra. Det kan innebära att få underlag i god tid inför ett möte för att i sin tur kunna förankra frågan i sin organisation, det nämns i samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet. Samtidigt kan det i hanteringen av många remisser vara svårt att ge de tidsramar som efterfrågas, vilket nämns i bland annat funktionsstöds råd.

I utredningen framgår att samskapandet av dagordningen är ett tillfälle för dialog om vilka frågor som kan tas upp och i vilka skeden av beslutsprocessen. Här behöver båda parter vara aktiva och ta initiativ. Stadens verksamheter behöver kunna identifiera frågor som berör personer med funktionsnedsättning och sätta dessa på dagordningen. Intresseorganisationerna behöver få tillgång till tillräckliga underlag om vad som är aktuellt i stadens verksamhet för att kunna ta initiativ och föreslå prioriterade frågor till dagordningen.

5.5 En tydlig informationsöverföring till berörda

I kommentaren till konventionen framgår att transparensen kan säkerställas genom att på förhand och i god tid bredda sprida relevant och tillgänglig information för varje process.

Av utvärderingen framgår att alla råd och grupper dokumenterar sina möten i protokoll eller anteckningar. Några har även tydliga arbetssätt för spridning av dokumentationen. Utvärderingen visar att otydlighet om spridning av information skapar en osäkerhet mellan rådets deltagare om var och hur olika frågor hanteras, samt vilka resultat de lett till.

Specifik information behöver hamna rätt inom förvaltningen, samt vid behov till nämnd. Det är en förutsättning bland annat för att rådets dialog ska kunna omhändertas i beslutsprocesserna. Referensgrupp förskola/skola och samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet behöver utveckla arbetet kring att omhänderta dialogerna inom förvaltning och nämnd. Samordnare kan behöva ge tydlig information till ledamöterna om hur information sprids från rådet.

Utvärderingen visar att det ibland finns en osäkerhet om var olika frågor ska behandlas. Ibland går frågor över rådets gränser då flera nämnder eller styrelser berörs, då behöver information ske mellan råden. Det är inte möjligt att helt undvika oklarheter av det här slaget men däremot kan det finnas utrymme att förtydliga genom att förbättra informationsöverföringen. Det samarbete som påbörjats mellan GRF:s samordnare och samordnare för stadens andra råd och grupper bedöms kunna bidra till att det blir tydligare. Det kan också vara så att ju tydligare det är att de frågor som hör hemma i andra råd eller grupper faktiskt omhändertas i respektive förvaltning/nämnd eller bolag/styrelse desto mindre blir behovet av att lyfta frågor vidare till GRF. Respektive förvaltning/nämnd och bolag/styrelse har ansvar för att skapa en struktur för en tillräcklig informationsspridning från varje samråd. De protokoll eller anteckningar som utgör dokumentation från råden eller grupperna kan med fördel komma respektive nämnd eller styrelse samt GRF för kännedom.

5.6 Kunskap och utbildning bidrar till fungerande samråd

I enlighet med den allmänna kommentaren bör konventionsstaterna stärka kapaciteten hos organisationer av personer med funktionsnedsättning för att delta i alla faser i politiskt beslutsfattandet genom att tillhandahålla utbildning. I tidigare ärenden om samråd har stadsledningskontoret konstaterat att kunskap om stadens organisation och förståelse för rådets roll i beslutsprocessen är grundläggande för att samrådet ska fungera.

En av de grundläggande förutsättningarna i Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning är att det finns kunskap i stadens verksamheter om livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning.

I utvärderingen har frågor ställts om det finns tillräcklig kunskap om funktionsnedsättningar och livsvillkor inom förvaltningar och bolag för att kunna identifiera funktionsrättsfrågor för samråd. Och dessutom har frågan ställts om det finns tillräcklig kunskap hos organisationernas representanter i samråden, om stadens organisation och verksamheter för att kunna bidra i ett samråd.

I utredningen framgår att en av rådens och gruppernas roller är att bidra med kunskap om livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning till staden för att i förlängningen påverka livsvillkoren i en positiv riktning. Det beskrivs som själva syftet med att ha ett samråd. Några råd, som GRF och funktionsstöds råd, upplever att kunskapen är god och att rådet har bidragit till att kunskapen ökat. Inom färdtjänstens råd ser intresseorganisationerna att det brister i kunskap om färdtjänst i relation till livsvillkoren. Inom förskola/skola och gruppen för fysisk tillgänglighet ser de att kunskapen finns men inte tillräckligt spritt i hela förvaltningarna. I gruppen kring Liseberg har samordnaren rollen att utbilda medarbetare för att öka deras kunskap om funktionsnedsättningar och tillgänglighet.

Ledamöterna i GRF får, liksom övriga råd som är kopplade till kommunstyrelsen, utbildning vid varje ny mandatperiods början. I reglemente för färdtjänstens råd står att ledamöter och ersättare i rådet ska erhålla utbildning anpassad till rådets arbetsuppgifter. I utvärderingen framgår att så inte har skett den senaste mandatperioden. I funktionsstöds råd, liksom i förskola/skola framgår att det finns önskemål om mer kunskap och utbildning om hur stadens organisation och förvaltningen fungerar.

Utredningen kan fortsatt konstatera att utbildningar om funktionsnedsättning och livsvillkor samt kunskap om stadens organisation och rådens roll är centrala för ett gott samråd. Varje nämnd och styrelse behöver säkerställa att denna kunskap finns i samband med samråd.

5.7 Samråd behöver följas upp

Enligt den allmänna kommentaren 7 till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behöver regelbundna utvärderingar göras för att ta reda på hur delaktighet och samråd fungerar. Det kan ske på stadenövergripande nivå så som i denna utredning men också i varje enskilt samråd eller aktivitet för att aktivt involvera. Göteborgs Stads verksamheter ska arbeta systematiskt med verksamhetsutveckling i enlighet med PDSA-metodiken¹⁰ som bland annat beskriver att arbetet behöver följas upp för att utvecklas och förbättras.

Utvärderingen visar att färdtjänstens råd, samverkansgruppen för fysisk tillgänglighet, referensgrupp förskola/skola och Liseberg inte systematiskt följer upp sitt arbete. Samtliga råd och grupper bör regelbundet följa upp sitt arbete och dokumentera det i en årsrapport eller liknande. På så sätt kan både goda arbetssätt och utvecklingsbehov identifieras och en plan för förändring kan göras. Tydliga dokumenterade uppdrag för samråd underlättar också en uppföljning av efterlevnaden.

¹⁰ PDSA-modellen (även känd som PGSA-cirkeln) är en metod för planering, genomförande, utvärdering och justering av förändringar.